

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНГСИЭЛМ

2011 сыл
Сэттинньи
19 күнэ
Субуота № 139-140
(10567)

1935 сыл алтынны 5
күнгүр төрүттэммитэ

Нам улууһун хаһыата

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастын хаһыата»

РФ Президентэ Д.А. Медведев Саха сиригэр сырыыта

Сэттинньи 15 күнүгэр РФ Президентэ Д.А. Медведев Дьокуускайга кэлэн тимир суол «Кыһыл көмүс сүһүөҕүн» ууруугар кыттыһыны ылла. Кини бэйэтин этиитигэр: «Өлүөнэ өрүһү туоруур муоста эбэтэр тоннель булгуччу баар буолуоҕа, маньаха төһө кыалларын быһаары түргэнник ылыллыахтаах», — диэн эрэннэрдэ.

Дьокуускайга Д.К. Сивцев-Суорун Омоллоон аатынан Опера уонна балет государственной театрыгар Беркаки-Томмот-Дьокуускай тимир суол «Кыһыл көмүс сүһүөҕэ» Аллараа Бэстэҕэ уурулуутугар аналлаах үөрүүлээх мунньах буолбута. Бу мунньахха СР бары президенттэрэ, РФ транспортын министрэ И. Левитин, «Биир ыһыгы Россия» партия политсоветын секретара С. Неверов, үлэ коллективтара уонна общественность кыттыһыны ыллылар. Беркаки-Томмот-Дьокуускай тимир суола бары

ыарахаттары аһан, СР президентин Михаил Николаев, Вячеслав Штыров уонна Егор Борисов политической күүстээх санааларын уонна государственнай муударастарын түмүгэр тутуллубутун бэлиэтээтилэр. Тимир суол тутуутугар республика бэйэтин бюджетиттан улахан үбү ытара, онтон транспортной тутааччылар коллективтара хамнас ылбакка хастыы да ый үлэлээбиттэрэ. Улахан кыагы уонна государственнай өйбүлүү үйэ тутууга 2004 с. РФ Президентэ Владимир Путин Саха республикатыгар бастакы рабочей кэлииттэн саҕалаан ылбыта.

Мунньахха СР Президентэ Егор Борисов бэйэтин этиитин РФ Президентэ Дмитрий Медведев мунньах кыттылыахтарыгар, Кыра БАМ бары көлүөнэ тутааччыларыгар, республика нэһилиэнньэтигэр махталын билиһиннэритинэн саҕалаата. Махтал суругар Д. Медведев

«КЫҤЫЛ КӨМҮС СҮҤҮӨХ» УУРУЛУННА

Өлүөнэ өрүһү туоруур муоста тутуллуоҕун, республика столицата Дьокуускай Российской Федерацияны кытта тимир суолунан сибээһи тутуһуоҕун туһунан ыйбыт.

Сэттинньи 15 к. Дмитрий Медведев Дьокуускайга эргэрбит, аварийнай туруктаах дьиэлэргэ сылдьан олохтоохтор усулуобуйаларын билистэ. Ол кэннэ эргэ дьиэлэртэн сана квартираларга көспүт баалларга сырытта. Кини тимир суолу арыһы церемонияттан вертолетунан көтөн иһэн Дьокуускайга үрдүттэн көрбүтүн, куоракка мас, эргэ дьиэ олус элбэҕин, ол эрээри дьиэлэр бары ахсаанарыттан эргэ дьиэлэр 11%-ны ылаларын, онон элбэх сана дьиэ тутулларын бэлиэтээтэ. Маны таһынан Д. Медведев Саха сиригэр эргэ дьиэттэн көһүү программата олоххо тэтимнээхтик киирэрин бэлиэтээн туран мөлтөх усулуобуйалаах регионнар баалларын эттэ.

СИА матырыйаалларынан

БИҤИГИ БЫЫБАР ИННИНЭЭБИ ЫҤЫРЫЫБЫТ: «БЫЛААҤЫ ҮЛЭЛИИРГЭ КҮҤЭЙ — ЛДПР ИҤИИН КУОЛАСТАА!»

Думаҕа туох санаалаах барабыты? ЛДПР 10 хардыыта

1. Саха республикатын нолуоктааһынтан босхолуурга!

ЛДПР республикаҕа бүтүннүүтүгэр нолуоктаммат экономика баар буоларын туһугар туруорсар. Ким даҕаны ханнык да нолуогу төлөөбөт, харчыны эмиз таска таһаарыллыбат, барыта Саха сирин туһатыгар муньулуохтаах. Дьоннор үлээтиннэр, туту аахсыбыттарын — барытын ыллынар! Саха республикатын экономика нолуоктаммат буолууга производствонун өрө таһаарыа уонна регионна инвестициялары тардыа — бу барыта Саха сирин хас биридди киһитин олохун таһымын үрдэтэрэ. Региону нолуоктан босхолтооххо, бөдөҥ предпринимателлэр кэлиэхтэрэ, үп-харчы киириэҕэ. Араас тэрилтэлэр тутуллуохтара.

Отгон бу саҕа үлэ миэстэлэрин таһаарыа — үлэти иили баран хаалыа суоҕа. Ол түмүгэр Саха республикатын дьонно-сэргэтэ үйүлээхтэ олохтоһуо.

НЕБИ — ГОСУДАРСТВОҕА, БЕНЗИНИ — НОУОККА!

2. Нефть уонна гаас компанияларын государство уонна норуот бас билиитигэр көһөрүүххэ

Дойдуга бензин кризисхэ кэлбитэ республикабытыгар туту билиннэ. Биир лиитэрэ бензин сыанатын 20 солкуобайга диэри түһэрэргэ. Уматык кэмчитийэн, сыаната үрдэбиттэн массовынаалаахтар эрэ буолбакка, сатыы дьон кытта дыксинэллэр. Киһилэр кризис содула ас-таҕас уонна күннэтэ тутуллар табаар сыанатын үрдэтээн сөбүттөн долгуйаллар. Манньк алдыатылыах политиканы Россияҕа салгыы ытгар наада дуо?

ЭКОНОМИКА — САХА СИРИН УРАТЫ ОЛОҕУН ТӨРҮТЭ

3. Нэһилиэнньэ дууһатыгар тиксэр ороскуот дойду үрдүнэн биир буолуохтаах

Республика хас биридди киһитигэр федеральной бюджет үбүттэн тэн өлүү тиксиэхтээх. Бюджет нэһилиэнньэ хас биридди дууһатыгар үлэриллиэхтээх. Аан дойду үрдүнэн итинник онгоһуллар — гражданнырга барыларыгар сыл ахсын бюджет сорох өлүүтэ бэриллэхтээх. Дьиэ кэргэн халытаалын дьон өлөрүнээҕэр оҕо төрөөһүнэ аҕыйах сиригэр аныаһын, 7-15-кэ тийэ элбэх оҕолоох ыалга аныыр наадата суох!

4. «Устудьуон халытаала» программаны олохтоохха

ЛДПР үрдүк уонна орто анал үөрэх государственнай кыһаларын устудьуоннарыгар «устудьуон халытаала» сертификаты бэриллэрин өйүүр. Сокуон бырайыагынан сертификакка ыйылар суума 120 тыһ. солкуобайга тийиэн сөп. Устудьуон үөрэммит сылларын тухары кини үөрэххэ, үөрэх кыһатын общественной үлэтигэр, культурнай уонна спортивной олоҕор ситиһилэрин туһунан дааннай барыта киллэриллэр. Бу ситиһилэрин иһин баал аабыллар. Диплом ыларыгар сыаналара ортотунан «түөртөн» итэҕэһэ суох буолуоҕа, бааллара харчыга кубулуйаллар. «Устудьуон халытаала» федеральной программата эдэр специалистар үлэ булар кыһаларын быһаарыаҕа көмөлөһүөҕэ.

СОЦИАЛЬНАЙ ЭЙГЭ — ХАРЧЫ ДЬОН ТУҤУГАР ҮЛЭЛИИХТЭЭХ

5. Сири — сокуоннай бас билээччилэргэ

ЛДПР квартиралары уонна дьиэлэри бас билээччилэргэ, тэрилтэлэргэ уонна бааһынайдарга, даачалаах уонна саадтаах дьонго сири босхо биэрэргэ туруорсар. Маньаха хас бириддиэлэргэ 0,5 га сири босхо аныырга уонна 10-15 сылга диэри биир мөлүһүн солкуобайга тийэ чэпчэтиллээх кредит биэрэргэ. Сири атыгылыыр киһи буолбакка, сири оҕорооччу бэйэтэ бас билиэхтээх. Сир көдүүстээхтик туһаныллыахтаах. Аан дойду үрдүнэн ас-үөл сыаната сыдам-

нык үрдүү турарынан, аҕыйах сылын аспыт-үөлбүт кырыымчык буолуоҕа. Саха сирэ аһы-үөлү атыылаан элбэх барыһы киллэриэн сөп. Бу тутуах бопуруоһу быһаарыа сиргэ быһаччы үлэли сылдьар дьонго сири босхо биэри сүрүн суолталаах буолуо.

6. Олорор дьизни тутууга кредит — 20 сылга сыллааһыта 1-2%

Кредиткэ хас биридди оҕо иһин 20% чэпчэтинни онорон туран, 20 сылга бырыһыана суох ипотека государственнай программата ылыллыахтаах. ЛДПР дойдуга аҕыйах мэндимэннээх дьизни тутуу программатын онорорго, ону олоххо киллэрэргэ уонна сөргүтэргэ этии киллэрэр. Кыра хамнастаах дьон кытта манньк дьизни атыылаһар кыахтаныахтаа.

7. Россия устун көтүү мэктелиэрэ

Билигин авиациянан көтүүгэ субсидияны Саха сирин 23-гэр диэри саастаах уонна 60-тан аҕа саастаах дьонноро ылаалар. Нэһилиэнньэ элбэхтэ барар-кэлэр араҕата чэпчэтиннэн хабыллыбатах. Саха сирин хас биридди олохтооҕо, дыхтарыттан-эр киһититтэн уонна сааһыттан тутулууга суох, сылга биридэ Россия ханнык баҕарар сиригэр босхо баран кэлэр толору бырааптаах.

8. Оҕо саадыгар миэстэ эбэтэр төрөппүттэргэ барыларыгар толуйар төлөбүр

Бары төрөппүттэргэ балтараа сааһыттан алтатыгар диэри саастаах оҕолоругар оҕо саадыгар миэстэ бэриллэргэ уонна ый ахсын 10 тыһыынча солкуобай кэмэйдээх көмө харчы төлөнүүтэ мэктелиэниэхтээх! Бу харчы оҕо саадыгар уочаракка турар бары кырачаныгар бэриллэхтээх! Араас таһымнаах дьаһалталар бары баҕалаахтарга оскуола иннинээри тэрилтэҕэ миэстэнэн хааччылыыга эбии көүлүүр кыахтаныахтаа. «Оскуола иннинээри тэрилтэҕэ сылдьыбат оҕо ый ахсын көмө харчы туһунан» сокуон бырайыага ылыллыахтаах, республика оҕо төрөөһүнэ элбэҕэ уонна уустук демографическай балаһыанньа тупса түһүөҕэ.

БЫЛААҤЫ ЧИЭЙИИ ЭЙГЭ БУОЛАРГА КУҤЭЙИИ ЭЙГЭ

9. Чунобууньуктар албына-

көлдүнэ суох буолууларын бэрэбиэркэлиэххэ

Былааска чиеһинэйэ суох дьон кириэн хаалбаттарын курдук, хас биридди чунобууньук албына-көлдүнэ суох буолууга бэрэбиэркэлиэхтээх. Бу кумунаһыны утары охсулууга күүстээх дьаһал! Тутуах дуоһунастаах уонна бу дуоһунаска талаһар сайаааччылар, чунобууньуктар ортолоругар албына-көлдүнэ суох буолууга булгуччу, аһаастык, мөлдүйэ тестирование ыһытылыахтаах. ИДьМ тиһигэр полиграф ситиһилээхтик тутуллар. Чунобууньуктар эмий айылҕа-харата суох буолбатахтар, ол иһин киһилэри полиграфка бэрэбиэркэлээн көрүүнү «Куомунаһы туһунан» сокуон нуорматынан оноргоохха.

10. Айылҕа баайын, сиртэн хостонор тутулаах баайы, көмүһү уонна алмааһы — Саха сиригэр уонна кини олохтоохторугар!

Саха сиригэр айылҕа баайа, түүлээх, сиртэн хостонор тутулаах баай элбэҕин бары билэбит. Бу нефть, гаас, алмаас, көмүс, күндү түүлээх. Ол эрээри дохуот үксэ Федеральной бюджет хааһынатыгар киирэр. Республика айылҕатын баайын баһыйар сорбото Саха сиригэр хаалыахтаах. Аҕыйах сорбото — Федеральной бюджеткэ. Айылҕа баайдаах, алмаастаах, күндү түүлээх, нефтээх уонна гаастаах үгүс дойдуларга нэһилиэнньэ государственнай бюджет дохуоттан сороһун олорор дьизэ уонна эбии социальнай төлөбүрдэргэ толуйар харчы быһытынан ылар. Бу биһиги республикабытыгар эмий кыаллыан сөп.

(«РФ Федеральной Муньаһын Государственной Думыны Депутаттарыны быһыарын туһунан» ФС 59 ыст. сөп түбэһиннэрэн «Россия либеральной-демократической партията» ПП Саха сиринээри региональной салаата кыттылыах сэрэбиэти бэрээдэгэр олохторун босхо бэчээттэннэ)

ГАВРИЛ ПАРАХИН — НАШ ДЕПУТАТ!

Президентском слете школьников в международном лагере «Орленок», где было представлено 76 регионов. Средняя - Аделина - первоклассница. Сыну Богдану — 5 лет, посещает секцию дзю-до.

В 1989 году окончил школу №10 г. Якутска. Образование высшее. В 1994 году закончил ЯГУ, педагогический факультет по специальности учитель физкультуры. Работал в школе по профессии. С 1996 года — предприниматель, в настоящее время — учредитель и генеральный директор автодома «КАРМЕН», имеющего пять филиалов в Республике Саха (Якутия).

В декабре 2010 года избран координатором Якутского регионального отделения ЛДПР.

Отличительная черта Гаврилы Парахина — упорство и принципиальность. В свободное от работы время увлекается разноплановым спортом (бильярд, футбол, бокс). Предпочитает активный отдых: охоту, рыбалку, путешествия

Предвыборный лозунг Гаврилы ПАРАХИНА:
«ЗАСТАВЬ ВЛАСТЬ РАБОТАТЬ - ГОЛОСУЙ ЗА ЛДПР!»

МИХАИЛ НИКОЛАЕВ: «УҮК ХОТУ ДОЙДУ САЙДАРЫН ТУҮУГАР САЛГЫЫ ҮЛЭЛИЭМ»

— Михаил Ефимович, Государственной Дума быыбар буолара аҕыйах хонук хаалла. Араас партиялар «турдахпына халлаанга тийиэм этэ» диэбиттэ элбэи эрэннэр агитациялара сытырхайан ахан турар. Манньк түгэнгэ дьоммутугар бас-көс киһи тус көрүүтэ, санаата улахан оруоллаах. Эн «Биир ньыгыл Россия» партияттан депутатка кандидатынан турдун. Республика туһугар ис сүрэххиттэн ыалдьар, саха омуга сайдарын туһугар элбэи онорбут маннайгы Президенттинэн буолабын. Эн, бука дьэн, Государственной Думага депутатка кандидатынан улахан толкуй кэнниттэн турбут буолуохтааххын...

— Саха нуруотугар духуобуна, өй-санаа күүһэ, чөл кут-сүр дьэн көннөрү өйдөбүллэр буолбатахтар. Бу олус дириг суолталаах, үйэлэргэ Уһук хоту олохтор нуруоту уһун тыннаабыт, самныбат санаалаабыт өлбөөдүйбэт тутууларын буолаллар. Күндү Саха сирин олохтоохторо, бу буолаары турар быыбарга биир сомоҕо онорон кэлбит духуобунасытын көрдөрүөхтүгү дьэн эрэнэбин. Билигин быыбар иннинээҕи хампаанна саҕаланна. Дьон-сэргэ өйүн-санаатын бутуйар ыстатыйалар, кэпсэтиилэр үгэннээн турар сытыы кэмнэрэ. Маньаха быстахха кирирэн биэрбэккэ, кэнчээри ыччат кэскилин санаан, «Биир ньыгыл Россияга» куоластыаххыт дьэн бүк эрэнэбин. Бу элбэи быһаарар быыбар. Быйыл Сахабыт сиригэр Президент институтта төрүттэммитэ 20 сылын туолар. 1991 сыллаахха республика дьоно-сэргэтэ миэхэ эрэллэрин биллэрэн, Президентинэн талбыттара. Санаан көрүн: мин 1991-тэн 2001 сыллаахха диэри республиканы салайан олохтоо кэмим устата Россия правительствотын 7 председателин, 11 министрин кытта үлэлээбитим. Бу курдук түһүлээх-тахсылаах, уларыйа-тэлэрийэ турар, кырдыга даҕаны, үлэлииргэ уустук кэмнэр этэ. Кэлин «Биир ньыгыл Россия» партия көмөгүнэн Россия, ол иһигэр Саха сирэ инники сайдыытын 2030 сылга диэри торумнуур кыах үөскээбитэ элбэи этэр. Бу биир кэм туруктаах олох туоһунан буолар. Ону өйдүөх кэрингээхпит. «Биир ньыгыл Россия» партия биһиги 90-с сылларга үөрэх, доруобуйа харыстабылын, олох-дьаһах, культура, спорт онтон да атын эйгэҕэ саҕалаабыт үлэбитин-хамнасытын салгыырын астына бэлиэтиибит. Ол иһин «Биир ньыгыл Россияны» кытта бииргэ үлэлииргэ быһаарыным. Биһиги бүгүн биирдүүлээн политик кэмэ ааспытын өйдүөхтөөхпүт. Киһини буолбакка, партияны талабыт. Оттон бүгүн дойдубут олохун тутар биир соҕоток партиялаахпыт, ол — «Биир ньыгыл Россия».

— Республика бүгүгнү сайдыыта, кырдык даҕаны, 90-с сылларга саҕалаабыт салҕааны, саҕардан сайыннары буоллаа дии...

— Кырдык, ондук. 20 сыл устата республикабыт иннин дьэки сайдан кэллэ. Хас да көлүөнэ дьонно ыра санаа эрэ онорон көрөр элбэх суола туолла. Олортон биридэрэ — тимир суол кэлиитэ. Тимир суол Аллараа Бэстээххэ бу тигинээн кэллэ. Урукку кэмгэ киһини кытта быһаччы тимир суол ситимнирэ буоллар дьэн элбэхтик саньыр этибит. Маньаха сөптөөх үлэни биһиги 20 сыл анараа өттүгэр саҕалаабыппыт. Саҕа саҕалааһын атаҕар турарыгар хаһан баҕарар туох-ханьык иннинэ кадрьы бэлэмниэххэ наада. Ол үлэ кэлиминик

Сахабыт сирин инники кэскилигэр улахан суолталаах Государственной Дума депутаттарын талар быыбарбыт буолара чугаһаата. Быыбар түмүгэ республика кэскилигэр улахан суолталаах буоларын ыраабы анааран көрөр дьон үчүгэйдик өйдүлүлэр. Дьонун-сэргэтин туһугар ис дууһатыттан ыалдьар бас-көс киһибит, маннайгы президентим Михаил Ефимович Николаев «Биир ньыгыл Россия» партияттан Государственной Думага депутатка кандидатынан турда.

ытыллан, нуруот хаһаайыстыбатыгар наадалаах, чуолаан техническэй кадрьы суон сураҕыгар соҕуруу дойду үрдүк үөрэхтэрин кыһаларыгар дьобурдаах ыччаччытын үөрэттэрибиппиз. Оччолорго тимир суол идэтин баһылаабыт дьон производствоҕа үлэлээн баран билигин бу күһүн аһыллыбыт, аныгы ирдэбилгэ толору эппиэттир бэртээхэй тимир суол үлэиттэрин бэлэмниир техникумугар үлэлиир кыахтанналар. Бу өр сыллаах, былааннаах үлэ түмүгэ.

Саха республиката аан дойду олимпийскай хамсааныгар аатын бигэтик киллэрдэ. 15 сыл анараа өттүгэр «Саха-Азия оҕолоро» аан дойдутаағы спортивнай ооньуулар ытыллыбыттара. Олимпийскай комитет президентэ аан дойдутаағы оҕолор олимпийскай спор-

быһаарар-өйдөтөр үлэ өрүү барыан наада. Бүгүн анардас киһи куоракка 5 тыһыынчаттан тахса итирдэр утахтары атыылыыр маҕаһынар, лаапшылар бааллар. Аҕыйах сыл анараа өттүгэр нэһилиэнньэ сылга 1 млрд 200 мөл. солкуобай арыгыга ытар эбит буоллабына, билигин 5,5 млрд солкуобай баранар! Бачча үбү-харчыны туһалаах дьыалаҕа ытыабын, бэйэни харыстаныабын. Мөкү дьаллыгы утары үлэни күүһүрдүөххэ. Республика салалтата «Биир ньыгыл Россия»-ны кытта бииргэ дьон спордунан дьарыктанарыгар усулуобуйа тэрийэн, сир-сир аайы спортивнай площадкалары, саалалары, туттарар.

— Михаил Ефимович, республикабытыгар промышленность балыһаньык сайдар, саҕа үлэ миэстэтэ тахсар, аан

саҕаны тобулар дьобура олоххо бигэтик үктэннэриэхтээх. Холбура, «Эпл Даймоны» ылан көрүн, тыһыынчанан дьонно үөрэттэрэн үлэлэтэр, алмаас, бриллиант тиһилигин сайыннарар бэртээхэй тэриитэ. Бырааттыы Ушницкайдар биирдүү бэйэлэригэр мөлүйүөнүнэн дохуоту компьютер программатын суруйан ылааллар. Манньк өй үлэтэ сыаналанар. «Аллараа Ленскэй», «Анаабыр алмаастара» тэрииттэлэри холбур оноргооха сөп. Бу курдук үлэлиир урбааны мин ылынабын, сөптөөх диибин.

Тутуу урбаана күүскэ сайдыан сөп. Аныгы кэмгэ дьэни тутарга урукку технологияттан аккаастаһаах наада. Сайдылаах хотугу дойдулартан холбур ылаахтаахпыт. Аляска, Канада,

тивнай ооньууларын тэрийиигэ биһиги республикабытыгар үгэс быһыытын аһаҕастык этилэр. Ону кытта дьон оскуола, оҕо саадын, балыһа, суолис тутуутун туруорсаллар. Бу былаан быһыытын быһаарыллар боппуруостар. Биһиги дьоммутун үөрэтиэхпитин наада. Уопуттаах менеджердэри ыһыран, дьон дьыала тэринэн үлэлиирин курдук үөрэтиэбит. Киһи олохун туһары үөрэтиэхтээх. Билигин тэтимнээх олоххо сангалы көрүү, аныгы үөрэх кириэн иһин наада. Ортоку кылаас киһини тарҕанарын туһугар дьоммутун урбааны тэрийэргэ үөрэтиэбит, усулуобуйага тэрийиэбит. Оччоҕуна биридэ ортоку кылаас үөскүүр. Ол туһугар «Биир ньыгыл Россия» партия программатыгар киллэрэн үлэлиир былааннаах.

— Билигин нэһилиэнньэни кытта элбэхтик көрсөбүн, дьонно-сэргэни ханьык боппуруос долгутарый?

— Бу күннэргэ Чурапчыга, Тааттага, Орто Халымага баран кэлиим, дьону кытта кэпсэтим. Билигин дьон партия биридүүлээн киһи туһугар үлэлиирин өйдүүр. Ол иһин тустаах кыһалгаларын аһаҕастык этилэр. Ону кытта дьон оскуола, оҕо саадын, балыһа, суолис тутуутун туруорсаллар. Бу былаан быһыытын быһаарыллар боппуруостар. Биһиги дьоммутун үөрэтиэхпитин наада. Уопуттаах менеджердэри ыһыран, дьон дьыала тэринэн үлэлиирин курдук үөрэтиэбит. Киһи олохун туһары үөрэтиэхтээх. Билигин тэтимнээх олоххо сангалы көрүү, аныгы үөрэх кириэн иһин наада. Ортоку кылаас киһини тарҕанарын туһугар дьоммутун урбааны тэрийэргэ үөрэтиэбит, усулуобуйага тэрийиэбит. Оччоҕуна биридэ ортоку кылаас үөскүүр. Ол туһугар «Биир ньыгыл Россия» партия программатыгар киллэрэн үлэлиир былааннаах.

— Михаил Ефимович, кэпсэтиин иһин махтанабын! Быыбарга республика дьонно-сэргэтэ эйигин өйөөн куолаһын «Биир ньыгыл Россияга» биэриэ дьэн бүк эрэнэбин!

— Михаил Ефимович, Государственной Дума депутатын быһыытын ханьык сокуон олоххо кириитин бастагы учарат туруорсуон этэй?

— Уһук хоту дойду кыһалгаларын быһаарар, дьон олохун чэпчэтэр сокуоннар наадалар. Биһиги Россия таһымыгар бэйэбит интэриеспитин күүскэ туруорсуохтаахпыт. Хотугу муора суолун боппуруоһа, хоту олохтоохтор эбии чэпчэтиилэрэ, пенсияна хааччыллыылар, экология проблемата... Быһаарыллыахтаах боппуруос олус элбэх. Олохтоохтор бэйэбит да билбэпит, хайдах курдук атын дойдулар Уһук Хоту сирдэрин интэриесиргиллэрин. Ити мээһэҕэ буолбатах. Сир бааһын хостоонун билигин уһук хоту дойдуларга тийэ кэнгээтэ. Онон Уһук хоту сир — билигин аан дойдуга кэскиллээх дойду. Кэнники кэмгэ аан дойду үрдүнэн Уһук хоту сирдэри үөрэтэр тэрииттэлэр элбэтилэр. Арҕааны дойдулар сойуустара кытта манна холбосто. Уһук хотугу сир туһугар кириэи баран эрэр. Оттон Саха сирэ уһук хоту баар биир сайдылаах, бөдөн субъект буоларбыт быһыытын сирбитин-уопутун чөлүнэн тутан хааһахтаахпыт. Ол иһин сөптөөх, уһук хоту дойдуну харыстыыр сокуоннар наадалар. Бу боппуруоһу ымпыгын-чымпыгын билэр киһи Россия таһымыгар туруорсар кыахтаах.

— Билигин нэһилиэнньэни кытта элбэхтик көрсөбүн, дьонно-сэргэни ханьык боппуруос долгутарый?

— Бу күннэргэ Чурапчыга, Тааттага, Орто Халымага баран кэлиим, дьону кытта кэпсэтим. Билигин дьон партия биридүүлээн киһи туһугар үлэлиирин өйдүүр. Ол иһин тустаах кыһалгаларын аһаҕастык этилэр. Ону кытта дьон оскуола, оҕо саадын, балыһа, суолис тутуутун туруорсаллар. Бу былаан быһыытын быһаарыллар боппуруостар. Биһиги дьоммутун үөрэтиэхпитин наада. Уопуттаах менеджердэри ыһыран, дьон дьыала тэринэн үлэлиирин курдук үөрэтиэбит. Киһи олохун туһары үөрэтиэхтээх. Билигин тэтимнээх олоххо сангалы көрүү, аныгы үөрэх кириэн иһин наада. Ортоку кылаас киһини тарҕанарын туһугар дьоммутун урбааны тэрийэргэ үөрэтиэбит, усулуобуйага тэрийиэбит. Оччоҕуна биридэ ортоку кылаас үөскүүр. Ол туһугар «Биир ньыгыл Россия» партия программатыгар киллэрэн үлэлиир былааннаах.

— Михаил Ефимович, кэпсэтиин иһин махтанабын! Быыбарга республика дьонно-сэргэтэ эйигин өйөөн куолаһын «Биир ньыгыл Россияга» биэриэ дьэн бүк эрэнэбин!

Кэпсэттэ Айталина НИКИФОРОВА

(«РФ Федеральной Мунньаһын Государственной Думатын депутаттарын быыбарын туһунан» ФС 59 ыст. олохунан төлөбүрдээх төрүөккэ бэчээттэннэ. «Биир ньыгыл Россия» ПП регионаабы салаатын быыбар фондатын үбүттэн төлөннө.)

Саха билинни политиктарыттан саамай ууну-уоту ортотунан ааспыт, улахан утарсылары кытта үөһэттэн өйбүлэ суох киирсит, дуоһунас туһугар былааска бокулуоннаабатах, бэйэтин тус кыафынан уонна ангардас норуотун эрэ өйбүлүнэн Арасыйыа судаарыстыбатын Федеральной Мунньабын таһымгар тийэ тахсыбыт киһинэн Федот Тумусов буолар. Былаасан тутулуга суох, ангардас норуотун итэҕэлинэн итинник үөһэ таһымга тахсыбыт дьон ким эрэ көмөтүнэн талыллыбыт эбэтэр анаммыт дьонтон быдан хоннохтоохтук норуот туһугар үлэиллэрин олох көрдөрдө. Ол курдук, ааспыт кэмнэ Госдумага үлэлэбит депутаттарытыттан саамай дьайылыахтык уонна Арасыйыа политической эйгэтигэр биллэр гына үлэлэбит, эмиэ ууну-уоту ортотунан ааһан, тус бэйэ кыафынан улахан политикага тахсыбыт киһинэн Зоя Афанасьевна Корнилова этэ.

Билигин Саха сириттэн биэр эмэ саха киһитэ Москвага тийэн, туох эмэ наадаҕа сүбэлэтэ-амалата Госдумага

иһигэр Госдума икки депутата кытта баарыт. Оннооҕор Госдума депутата бэйэтин санаатын этэрэ көгүллэмэт буоллаҕына, бу олох өйдөмөт балаһанньаны үөскэппэт дуо?

- Испииһэк Саха сиригэр кырдык баарын дуу, суоҕун дуу мин чуолкайдик этэр кыаҕым суох. Ол гынан баран, официальнойдык буолбатар да, телевидение, араа дыйаҕа, бюджеттан үбүлэнэр хаһыаттарга политической цензура баарыгар мин саарбадалаабаппын. Саха сиригэр эрэ буолбатах, Арасыйыа киин ханаалларыттан сабалаан, Арасыйыа бары регионнарыгар оннук балаһанньа үөскээтэ. Билигин тэлэбиисэри холбоотохпунуна тугу көрөбүтү? Чэ, ол 4 сылга биэр ый устата быыбар кэмигэр сокуонунан көрүллүбүт аҕыйах мүнүүтэ тутулуга суох санааны истиэххэ сөп. Онтон атын кэмнэ биһиги тугу, кими көрөбүтү? Ити курдук, бүгүн Арасыйыага көңүл тыл хааччахтааҕа кимиэхэ да сонун буолбатах. Арасыйыа, регионнар салалталара сокуонунан буолбакка, “өйдөбүлүнэн”

дуо? Көрбүт буолуохтааххыт, ол Цапок Кремльгэ Арасыйыа Президентин инаугурациятыгар “боочуоттаах” ыалдьыт буолан ынырыллыбыт хаартыскатын. Ити көңүл тылы хааччахтааһын Арасыйыаны туохха тиэрдибитин холобурдаан эттим. Ол иһин биһиги Конституциянан мэкитиэлэммит тыл көңүлүн хааччахтааһыны утарабыт. Тыл - олоҕу хамнатар саамай сүрүн күүс. Библияга “в начале было слово” диин сурулла сылдьар. Онон ким даһаны тылы туттарга ордук быраабынан туһана сатыа суохтаах.

- Дьоккуускайга хара үлэни толорооччулар сүнньүнэн омул дьон буолдулар. Кинилэр сылтан-сыл элбии тураллар. Бэрт сотору тимир суол тигинэн кэлээри турар. Туох биһигини күүтэрий уонна бу кэмнэргэ саха сайдар суолун хайдах тобулабыт?

- Былыр-былыргыттан эргин сайдыыта суолу кытта сибээстээҕэ. Тимир суол элбэх таһаҕаһы чэпчэки сыанаба тиэрдеринэн, экономика өрө көтөүллүүтүн аҕалар. Ол эрэн, туох баҕар икки өрүттээх буолар. Тимир суол кэлигин кытта республикабыт ис туруга уларыйытыгар тиэрдэр балаһанньалар үөскүүтэрэ. Ол саха омул дьылбатын улаханник таарыйыан сөп. Онуоха кии буоларбыт дуу, киһи буоларбыт дуу, сахалар ис турукпут хайдаһыттан тутулуктаах. Биһиги өбүгэлэрбит, кэники көлүөнэ бөлүгүктөрүбүт саамай

өйтөн-санааттан босхолонуохха, саха буоларбытыттан кыбыстымыахха наада. Дьылбабыт биһигини саха гынан айбыт буоллаҕына, ол аата биһиги саха буолар айыллыбытың көмүскүүх, сайыннарыах тустаахпыт. Ыйаахпыт оннук. Оттон тус бэйэ интэриэһиттэн хаптас гынар буоллаһытына, уһундук сир өтүөхпүт суоҕа. Омуктар тоҕо элбиһиллэр? Биэр өттүнэн байар туһугар бадалаах чунуобунууктар атыланаллара элбэбиттэн. Дойдугун туһугар бэринилээх дуоһунастаах киһи бэриги куду астахтарына, тугу ора сэдыйан кэбиһиэ. Оттон хараҕар харчы кыбыллыбыт кыра даһаны дуоһунастаах киһи норуотун инники дьылбатын туһунан санаан да аһарыа суоҕа. Хайалара элбэх буолуой? Итинтэн үөскээн тахсар биһиги инники дьылбабыт. Онон этиэм этэ, сахалар, дьылбабыт бэйэбит илибитигэр, атын ким да биһиги дьылбабыт туһугар охсуһуо суоҕа.

- Бу быыбардарга эһиги партиягыт - былаас партиятын аһаҕастык утарар соботох партия. Административнай ресурс дьон сокуоннай суох да буоллар, саамай улахан күүс эһигини утары күүскэ охсуһар. Былаасан тутулуктаах бары биллилээх спортсменнар, артыыстар аҕытаатар ааттааҕа буолдулар. Президенттэр сийэтиһит хаартыскалар ыйаһах айылаах сиргэ барытыгар ыйаһа. Аны онно бассыйбайдаһыны эбэн кэбис.

эбэн былаастарын туран биэриэхтэрэ суоҕа. Биһиги кинилэр кырдыан, түөһэйэн дойдуну ыһалларын кэтэһиэ суохтаахпыт, бэйэбит алларааттан оннук балаһанньа үөскээбэтин туһугар турунуохтаахпыт.

- Эһиги субъектар баһылыктарын быыбарын төнүннээр, “против всех” графаны быыбардыр бюллетенгэ киллээрэ боппуруоһу көтөҕөбүт. Аны субъектар уонна федеральной киин икки ардыларыгар үп тырыллыгытын сөбө суоҕунан ааҕабыт.

- Бу сылларга субъектар бырааптарын сарбыһы олус күүскэ барда. Туох баар былаас функцията барыта Москвага түмүлүннэ. Субъектарга федеральной тарилтэлэр көңүл көрүлүүр, таптаабыттарынан дьаһайар буоллулар. Бу Федеративнай дьин ааттанар судаарыстыбага ханан да сөп түбэспэт балаһанньа. Регион салайааччытын быыбарын тоҕо туруорсабыт? Норуотунан талыллыбыт регион салайааччыта норуотун иннигэр эппитинэстээх буолара көстөн турар суол. Оттон анаммыт киһи, биллэн турар, кинини аныыр киһиттэн тутулуктаах буолар. Федеральной киин уонна субъектар икки ардыларыгар үп тырыллыгытын билинни схемата субъектары умналааччы буолар балаһанньага тиэртэ. Дьингэн, миэстэ хомуллар нолуок үгүс өттүн бэйэбит бас билиэхтээхпит, ис тутулу, ханнык тарилтэ ханна

Сөдүөт Тумууһап: “САХАМ САРГЫТА САМНЫБАТЫН”

дьаарханар түгэннэрэ “ол кэмнэргэ хайдах буолабыт” диин этэ. Ол кэм сыһыа-бааһа ыган кэллэ. Баара-суоҕа биэр эрэ үйэ иһигэр тосту уларыйдыбыт. Аан дойдуга олох укуллаата олус түргэнник уларыйар уонна дохсундук иннин хоту устар. Бүгүн саҕа айыллыбыт сарсын номнуо эргээр кэмигэр олоробут. Ону кытта тэнгэ хаамсар эрэ буоллаһына, дьон тэннинэн сылдьабын.

Билигин аан дойдуга сыһыан аһаҕас буолан турар. Дойдулар икки ардыларыгар дьон сырыыта кизиник көнүллөнөр буолла. Ол барыта аан дойдуга баар балаһанньаларынан бигэргэтиллэр. Онон ылын да, дьон кэлигин-барыты бобон кэбиспэкиин. Ити үгүс дойдуга, ол иһигэр Арасыйыа миграция боппуруостарыгар ыарахаттары үөскэтэр. Ол, биллэн турар, Сахабыт сирин эмиэ тумнубат. Оннук эмискэ биэрдэ тоҕо кутуллан кэлбэтэллэр да, сыһыа-бааһа туох, ханнык балаһанньа буолан туруо биллибэт. Билигин Саха сиригэр уонунан тыһыынча олох атын итэҕэллээх дьон кэлэн үлэлиир, онтон үгүстэрэ олохсуйар буоллулар. Мин көрдөхпүнэ, туоһу бизнесигэр, дьону аһаты, аты-эргин бизнесигэр атын дойдуга омукутара баһыйан эрэллэр. Ол аата ити эйгэбэ онгоһуллар харчы барыта Арасыйыаттан тахсан барар. Манньк балаһанньа үөскүүбүн өтө көрөн, Өксөкүлээх Өлөксөй: “Нуучча нургуун кытта туруулаһар доҕор буол”, - диин алҕаатаҕа.

Үөскээбит үйэбэ, аныгы кэмнэ сахалар омул быһытынан хайдах гынан тыыннаах хаалабыт дьин элбэх киһи толкуйдур буолуохтаах. Мин ол туһунан санааларбын “Толкуй” диин кинигэбэр түмэн таһаарбытым. Олох кылаҕастык этэр буоллаха, биһиги инники кэскилбит бэйэбит ис турукпуттан тутулуктаах. Сорок-боллур буолар

- Арасыйыага эмиэ сөбиэскэй кэмнэрдээҕи курдук, өссө оннооҕор куһаҕан ис хоһоонноох политической монополия үөскээбитэ бүгүн кистэл буолбатах. Бассыйбайдаһын ордук куораттарга элбээтэ. Былаас партията бассыйбайдаһын бары технологиятын баһылаата. Тэлэбиисэргэ бары сиэри-майгыны уонна сокуоннары кэһэн туран, хайдах курдук зомбилааһын бара турарын бэйэбит көрөбүт. Туох баар салалта ыгы күүһүнэн биэр партияга үлэли олооро төһө сөптөөбү? Ити президенттэр баа өттүлэринэн сийэтиһэллэр дьитэтин дуу. Араас балаһанньанан, тус олохпор проблема үөскээбэтин дьин күһэллэн сийэтиһэллэр. Утарыах айылаах дуоһунастаах киһи баар буоллаҕына, туга үлэтигэр матар. Ол иһин былаас ангардасты айбардаһынын утары норуот бэйэтэ эрэ охсуһа сатыыр. Ол эрэн, киһи ресурсата суох. Туох баар информационнай, административнай күүс барыта былаас илигин иһигэр баар. Бу үөскээбит балаһанньа салҕанар буоллаҕына, үтүөүтэ тиэрдибэтэ өйдөнөр. Ону былааска олодор дьон бэйэлэрэ да өйдүөхтөөхтөр этэ даһаны, тус бэйэлэрин интэриэстэрэ баһыйар. Дьингэн, айылҕага туох барыта икки өрүттээх гына айыллыбыт. Сахаларга бэргэн өс хоһооно баар: “Мөккүөртэн кырдык төрүүр”, - диин. Онон бачча улахан судаарыстыбага хайдах олодорбутун, ким да кими да күүһүнэн туораппакка, бары ырытыһан быһаарыахтаах этибит. Ити илинни дойдуга былааһы уэрпациялааһын туохха тиэрдибитин көрдүбүт. Оннук балаһанньа үөскээбэтин туһугар хас биридди киһи өйүн-санаатын урууохтаах. Былааска олодор, бэйэлэрин үйэ-саас тухары тагараттан айыллан дьаһайа кэлбит курдук санаммыт дьонноор хаһан даһаны эй-

баар буолуохтааһын бэйэбит быһаарыахтаахпыт, республика таһымгар. Саха сирэ дотацияра олодор республика быһытынан ааһыллабыт. Дьингэн ыллаахха, Саха сирэ - донор республика. “Против всех” графа тоҕо нааданы? Киһи көңүлүн хааччахтаабыт инниттэн. Арасыйыага 140 мөл. тахса киһи олодор. Ол иһигэр араас санаа, өйдөбүл баар. Ону хааччахтаан кэбиһэр сыһыа. Холобур, бу быыбардарга баар олох атын көрүүлээх киһи баар буоллаҕына, хайдах куоластыахтааһы? Барыларын утарар буоллаҕына, тоҕо ол санаата хааччахтаһахтааһы?

- Дьонноор-сэргээр быыбардарынан сибээстэн тугу этиэн этэй?

- Сахалар, арааһа, алаастарынан олорут омул буоламмыт буолуо, көңүл санаалаах норуот буолабыт дии саныбын. Билиэхэ тойон эттэ да, сокуон буолбатах. Бэйэбит эт өйбүтүнэн итэҕэйдэхпитинэ ылынабыт. Быыбардар бүтүөхтэрэ, сарсын эмиэ күн үүнүө. Олох салҕаныа. Онно эмиэ быыбардар буолуохтара. Наһаа утарыта турбакка, эйэ дэмнээхтик бу быыбарга кытаргытыгар баарыам этэ. Туохтан да толлубакка, ким эрэ ыйытыһан буолбакка, бэйэбит санаагытын куоластаан дьин өссө төгүл этэбин. Көңүл санаалаах киһи олоххо дьайылаах, норуотун туһугар бэринилээх буолар. Чэгиэн-чэбдик буолун, олох эндиридиргэр оҕустарыман, саха дьон инники дьылбабыт туһугар өрүү түмсүүлээх буолуобун!

Наталья ПОПОВА.

(«РФ Федеральной Мунньабын Государственной Думатын депутаттарын быыбарын туһунан» ФС 59 ыст. олобуран төлөбүрдээх төрүөккэ бэчээттэннэ. «Сирдээх Россия» ПП регионааһы салаатын быыбар фондатын үбүттэн төлөннө).

таарыйдаһына, кимиэхэ киириэй? Биллэн турар, сахалы куттаах-сүрдээх, кыра киһи киирдэ дьин улаатымсыһа көрсүбэт саха киһитигэр - Сөдүөт Тумууһапка. Кинини бэйэтин санаатын аһаҕастык, куттаммакка этэр киһинэн билэбит. Киһи барыта оннук буолбатах. Урукку өттүгэр уонна билигин даһаны улахан политиктар хаһан даһаны тугу эрэ ситэ эппэт идэлээхтэр. Ол иһин элбэх боппуруостарга хоруйдар суохтар. Санаатын аһаҕастык этэр киһи былааска соччо сөп түбэспэт курдук көстөр.

Адытаасыйалар сабалаһылар. Киһи манньк кэмнэ кырдыгы-сымьыаны да араара уустук. Этэн-тыһан бардахтарына, бары да сөпкө этэр курдуктар. Ол эрэн тутулуга суох санаалаах, дьин чаччы норуотун интэриэһинэн олодор киһи этэрэ олох атын буолар. Ол холобурун Федот Тумусовтын кэспэтииттэн ааһын.

- Федот Семенович, аҕыйах хонуктааһыта “SakhaNews” интернет сайтыгар “Саха” НККК эфиритэр көстөллөрө бобуулаах 33 киһи испииһэгин таһаарыта. Ол

олороллор. Ол биһиги уопастыбабытыгар барытыгар тарванна. Итинник быһы-майгы олох күлүк өттүлэрэ сайдалларыгар тириэртэ. Арасыйыа бүгүн аан дойдуга биэр саамай хоруупсуу сайдыбыт судаарыстыбатыгар кубулуйда. Былырыын Краснодарга Кушевская дьин оройуонна биэр ыалы кыргытыттарыгар айдаан тахсыбытын өйдүүр буолуохтааххыт. 12 киһини, ол иһигэр, 4 оҕону өлөрбүттэрэ. Айдааны ол кэмнэ онно тийэ сылдьар Москва суруналыыстара билэн таһаарыттар. Онтон Генеральной прокуратураттан сийэ-дэбэтэллэр тийэн үлэлээннэр, Цапок дьин баһылыктаах бүгүн баанда баарын арийыттар. Баанда баһылыктара Цапок уонна Цеповяз дьин «Единая Россия» партияттан оройуон депутаттара, губернатор табаарыстара дьон эбит. Арай, ол Цапоктаах дьыаланы онорон баран, дьини уоттаан кэбиспит буоллуннар? Ким эрэ кинилэри хасыһыа этэ дуо? Депутат, губернатор табаарыһа киһи бүгүн «Единая Россия» партия испииһэгэр киирэн, баҕар, Госдумага киирсэ сылдьар буолуо суоҕа этэ

САЙДЫ СҮОЛУНАН

2006 с. оскуола 10 сылын саҥа оскуолаах көрсөн оолор, учууталлар, техникескэй үлэһиттэр, төрөппүттэр үөрүүлэрэ икки төгүл улаатан, өрө көтөбүллэн көрсүбүппүт. Ол кээнэ биэс сыл ааһа охсон быйылгы үөрэх дьылыгар 15 сылын саҥа ааттанан билигин олох ирдэбиллэрин Хамагатта саха-француз лицейэ дэон үлэлиһ-хамсыы олоор.

Биэс сыл иһигэр оскуола үлэтин ис хоһоно сыала-сорууга саҥардыллан, хайысхага эбиллэн үөрэнээччилэргэ билигин олох сыанастарын ирдэбиллэрин таба өйдүүрүгэр уонна онно кириэрэн айа-тута сайдарыгар усулуобуйа тэриллэр.

Лицей коллектива кэлин биэс сылга опытырда, үүннэ-сайынна уонна эдэр учууталларын эбиллиннэ. Лицейгэ 78 үлэһит, оһиһигэр 43 педагог үлэһит: 14 үрдүк категориялаах, 11 бастакы категориялаах. Лицей ситиһиллэрин туһунан: 1 - СР үөрэтиригин туһунан; 1 - СР культураны туһунан; 1 - СР доруобуйа харыстабылын туһунан; 5 - РФ Бочуоттаах үлэһитэ; 3 - СР үтүөлээх учуутала; 5 - Россия чулуу учууталара (грант хаһаайытара).

Лицей биэс сылга ситиһиллэрэ: 2007 с. «Үөрэхтээһин» приоритетнай национальнай проект иһинэн ытыллыбыт күрэххэ Россия Президентин грантын хаһаайына буолан 1 мөл. солк. харчынан наһараадаламмыта. Бүтүн Россиятаагы «Лучшая школа России - 2007» регион күрүөр кыйан «Школа школ» номинация ылбыта. 2006, 2008, 2010 сылларга лицей экспериментальнай үлэтэ үрдүктүк сыаналанан СР Президентин грантын үс төгүл ылары ситиһибит.

2011 с. республикатаагы педагогическай ярмарка түмүгүнэн «Качество образования» номинация дипломанна буоллут уонна «Статус» кийн грантын ылары ситиһибит.

Лицей материальной-технической базата кэлин биэс сылга саҥардылынна, кабинеттар сөптөөх оборудованиелара билигин ирдэбилгэ эһиэттир гына онһолуна. Лицей үлэтэ өссө таһаарылаах буоларыгар, оҕо доруобуйата тупсарыгар, аныгы ирдэбилгэ эһиэттир толору хааччыллылаах саҥа спортивнай зал, мастерской, интернат тутууга ирдэнэр.

Убаастабыллаах оолор, төрөппүттэр, учууталлар, техникескэй үлэһиттэр, уонна ветеран учууталларытын барыгытын оскуола 15 сыллаах кэрэ даататынан эвэрдэлибин. Барыгытыгар ситиһини баҕарабын.

В.И. ЭВЕРСТОВ,
Хамагатта саха-французской
лицейин директора

ЛИЦЕЙ ВЧЕРА, СЕГОДНЯ,
ЗАВТРА

В 1996 г. начала свою деятельность школа нового типа - Хамагаттинская саха-французская школа. В последние годы она стала называться Хамагаттинская саха-французская ассоциированная общеобразовательная школа. А с октября 2010 г. переименована в Хамагаттинский саха-французский лицей. Изменения в названии нашего образовательного учреждения отражают развитие его деятельности. Взвз на вооружение опыт работы специализированных французских школ центра и основываясь на принципах развивающего обучения Д.Б. Эльконина, В.В. Давыдова, с 1996 года педагогический коллектив начал освоение новых технологий и введение профильного обучения в старших классах, что обеспечило высокую степень обученности, воспитанности и поступаемости выпускников школы в высшие учебные заведения. Сегодня в деятельности лицея прочно вошли такие технологии как система развивающего образования, технология проектной деятельности, уровневой дифференциации, проблемно-диалогического обучения, мастерская, Языковой Портфель. В этой работе ведущими за собой коллектив, авторами идей, инициаторами многих начинаний являются наши передовые педагоги, учителя - новаторы: Людмила Афанасьевна Сивцева, Мария Григорьевна Винокурова, Надежда Николаевна Макарова, Матрена Васильевна Канаева, Анна Григорьевна Таркаева, Антонина Даниловна Евсеева, Азалия

Ивановна Петрова, Екатерина Гаврильевна Саввинова. То, что саха-французский лицей имеет сегодня в содержательном плане, несомненно, их заслуга. Мастера своего дела, они умеют предвидеть проблемы, трудности, возникающие в обучении и воспитании учащихся. Именно они ведут за собой весь коллектив, передавая молодым педагогам весь свой опыт. Результатом многолетней коллективной творческой деятельности является тема экспериментальной работы «Диалог культур как способ формирования и развития универсальных компетентностей», что обеспечивает методическую подготовленность педагогических кадров к реализации требований нового стандарта.

За 15 лет работы мы вошли в сеть президентских школ республики, сеть Ассоциированных школ ЮНЕСКО, стали экспериментальной площадкой НИИ Национальных школ республики, ресурсным центром Альянса Французского Посольства Франции. Инновационная деятельность отмечена республиканскими и российскими грантами и дипломами.

За весь период работы мы подготовили 60 победителей и призеров республиканских олимпиад по французскому, русскому, якутскому языкам, биологии, химии, географии, истории. 5 учащихся успешно участвовали во Всероссийских олимпиадах по французскому языку, химии: Романова Любомира, Ефимова Сардана, Иванов Федя, Пинигина Наташа, Саввинова Сахайаана. Наши учащиеся успешно участвуют на олимпиадах Дистанционного центра «Эйдос» по французскому языку и на сегодняшний день мы имеем 3 лауреатов и 5 призовых мест.

Отмечена на высоком уровне

участия в Единых государственных экзаменах. В такой форме экзаменов наш лицей участвует с 2001 г., с самого начала эксперимента. В тот год выпускники нашего лицея первыми в республике в числе шести школ сдавали экзамен по русскому языку в полном составе и показали хороший результат, 100% качества. Этот результат стал основанием для дальнейшего участия в ЕГЭ. В 2009 г. по результатам ЕГЭ наша школа вошла в число десяти лучших школ республики. Мы так же гордимся нашими выпускниками, получившими в ЕГЭ высокие баллы. За 10 лет участия в ЕГЭ от 71 до 95 баллов получили по французскому языку 21 учащийся, по русскому языку - 16, математике - 8, биологии - 5, химии - 3, истории - 1. 14 выпускников лицея получили золотые и серебряные медали и все они стали отличниками учебы в ВУЗ-х. Участвовали в конкурсах ВУЗ-в, республиканских, российских, международных, и многие по окончании учебных заведений успешно трудятся в различных сферах. Медалистка 1998 г. Семенова Дая работает учителем английского языка в СОШ №7 г. Якутска. Таркаев Николай (1999 г.) - ведущий инженер «Якутэнерго». Гоголева Туйаара (2002 г.) - врач-офтальмолог в Верхневильской центральной оушной больнице. Герасимова Анастасия (2003 г.) работает в Якутском научно-исследовательском и проектном институте алмазодобывающей промышленности АК «Алроса» в г. Мирном инженером-проектировщиком. Индеева Иванна (2004 г.) - помощником судьи в прокуратуре Верхнеколымского района. Медалистка 2005 г.: Ефимова Сардана учится в МГИМО, Касьянов Клим учится в магистратуре

ВНЕШНИЕ СВЯЗИ И
МЕЖКУЛЬТУРНЫЕ ПРОЕКТЫ

Наш лицей проводит усиленную работу по установлению и укреплению внешних связей с франкоязычными странами. Благодаря деятельности заместителя директора по внешним связям и иностранным языкам Макаровой Надежды Николаевны, школа вошла в проект французского Альянса в Екатеринбурге по созданию сети специализированных школ в Российской Федерации при поддержке министерства иностранных дел Франции и впоследствии школа включена в карту, созданную посольством Франции под названием «Культурные французские учреждения». К нам дважды приезжал директор школы де Рош Марк-Клод Каминский из Франции. Несколькo раз посетили школу атташе по лингвистике посольства Франции в России. В июне 2006 года к нам приезжал Чрезвычайный и Полномочный посол Франции Жан Каде. В 2006 году мы встретили заместителя министра дошкольного образования Германии Карла Эрнеста Фридриха Отмера.

В 1994 г. в целях непрерывного преподавания французского языка на базе школы открыт центр общения «Лингва». Основные направления работы центра - интенсивное изучение французского языка - сотрудничество взрослых и детей, самостоятельная организация досуга учащимися, укрепление здоровья детей. Чтобы достичь высокого качества в обучении иностранному языку, школа приглашает преподавателей из франкоязычных стран. В период с 1994 по 2009 года в школе и в центре обучения «Лингва» проработали более 60 преподавателей из Франции, Бельгии, Марокко.

Школа установила социальное партнерство с французской общественной некоммерческой Ассоциацией «Объектив Монд». Основной целью Ассоциации является защита этнических меньшинств в мире и сохранение их языкового и культурного разнообразия. В рамках этого проекта мы получили финансовую поддержку для строительства нового здания школы. В данное время разрабатывается проект для установки мини-аудиозаписывающей студии в сельском центре «Түһүлгэ». Стало традицией иллюстрировать рисунками учащихся школы серию книг Франсин Обри «Снежные сказки». А в 2010 году - Году Франции в России и России во Франции по Международному проекту «Объектив Монд» «Потепление климата и загрязнение окружающей среды» подготовили выставку рисунков детей с 2 по 9 классы и исследовательские работы учащихся.

Лицей сотрудничает с международной общественной организацией «Constellation» - «Констеласьон». Цель этого проекта: помочь детям самоопределиться, раскрыться, осознать свою значимость, полезность. Рисунки наших детей опубликованы в журналах этой организации и разосланы членам этой организации по всему миру.

Продвижением вперед в организации диалога культур стали языковые стажировки учащихся в лицее Сент-Шарль в Бельгии в 2005, 2008, 2011 годах и во Франции в 2007 г. Совместно с приглашающей стороной разрабатываются учебные и туристические программы. Во время стажировок учащиеся представляли проект «Моя республика», олонхо «Дьырыбына Дьырылыатта». Всего за период с 1994 года по 2011 год на учебной и культурно-туристической стажировке побывали 131 учащийся и учитель.

Обучение французскому языку должно способствовать развитию индивидуальных преимуществ каждого ученика. И через уроки диалоги, межкультурные проекты, стажировки учащихся и внешние связи лицея происходит повышение национального самосознания, гордости учащихся, без которых невозможна межкультурная и международная коммуникация.

Е.И. АММОСОВА,
уполномоченный по внешним
связям ХСФЛ

НУУЧЧА СИРИТТЭН
ОБНИНСКАЙТАН

«С юбилеем поздравляем дорогой наш лицей! Ты для нас был, есть и будешь любимым, родным и близким, несмотря на расстояния.

В этот торжественный день желаем успехов учителям и ученикам. Особенно выпускникам 2012 года. Любимому лицею желаем дальнейшего процветания и развития, сохранения своих добрых традиций и благодарных учеников.»

Ньургуйаана ГОГОЛЕВА,
Альберт МУХИИ, Андрей ЖИРКОВ, студенты Обнинского государственного института атомной техники и энергетики

ОҔО СААҔЫМ АХТЫЛҔАНА

Өйдүүгүт дуо, дойдубут араас мундуктарыттан мустан үөрэммит күндү оҕо сааһым доҕотторо, күөбүңүн кырааскалаамыт, киэң, сырдык интернаптыт хоһун? Сарсыарда аайы хааһы того-хана сиэн, сып-сап хомунан оскуола диэки күлэ-үөрэ меникти доҕотторбутун көрсө тиэтэйэрибит? Оскуолабыт барахсан олус чөкө буолан да буолуо, бары бэйэ-бэйэбитин ыкса билсэрбит, хайаан да хас биридибит уроокка эһиэттээн, билии ылан тахсарбыт. Билигин санаатахха наһаа да кыһамнылаах, киэң билиилээх, ис сүрэхтиртэн үлэһиттэр бэриниһээх учууталларга үөрэнэр дьолу билбит эһиппит: Анна Григорьевналыын, Елена Степановналыын нуучча суруйааччыларыныын билсэн, Ульяна Михайловналыын элбэх да сахалыы хоһоону үөрэтэн, химия курдук ыарахан предмети Саргылана Михайловналыын баһылаан, Азалия Ивановналыын биологияны үөрэтэн, Иван Касьянович уроктарын өрүү кэтэһэн (өссө биир остуоруу салгытыт истээри («Продолжение следует...»), оттон Олег Николаевич география уроуга куруук олус сэрэгэтик ааһара... Ольга Дмитриевна салайытынан француз тылын үөрэтэн, бары диринг билилэнэн, 13 оттон биэспит омок тылын факультетыгар кирибипит.

Хас биридибит араас таһымнаах олимпиадаларга, күрэхтэргэ кыттан, атын оскуола оолорун кытта алтыһан олоххо бары өтүттэн бэлэмнээх бүтэрибипит диэтэхпинэ сыныспатым буолуо.

Оскуолааҕа үөрэнэр олус интэриһинэй этэ. Уруктары таһынан бары талбыт факультеттарыбытыгар, курууокутарыбытыгар дьарыктанарбыт, биэчээрди тэрийэрибит, кыттарбыт. Ол курдук, Ульяна Михайловна салайытынан «Йулдуз», Лазарева Ира (2000 с. выпуск) тэрийбит «Adolescent» хаһыаттара оскуолааҕа тахсаллара, үлэлиллэрэ. Екатерина Петровна дэон эдэр учуутал кэлэн омок тылынан сценкалары туруорартаагыта наһаа үчүгэй этэ.

Биһиги үөрэнэрибит сағана үлэһиттэр учууталларбыт, оскуолабыт үлэһиттэрэ бука-бары өйбүгүгэр-санаабытыгар сылаас өйдөбүл буолан хааллахтара. Уонна интернаптыт, иккис дьыбит үлэһиттэр: Саргылана Викторовна, Мария Петровна, Татьяна Федоровна, Светлана Семеновна, Валерий Петрович, Дария Николаевна, повар Матрена Максимовна, Александр Афанасьевич. Интернаптытын, баспытааталларытын, ньээңкэлэрибитин оннооор бу суруйа оолор олус уйадыан туран саныбын.

Оскуолабыт омок тылыгар хайысхалааҕа улахан туһалаах эбит. Ону өйдөн иилээн-сағалаан бу оскуоланы төрүттээбит Надежда Николаевнаа, ааспыт сылдар тухары саталлаахтык салайа олоор Василий Иннокентьевичка айхал буоллун.

Истинник саныыр учууталларытыгар, интернаптыт үлэһиттэригэр мунура суох махтанан туран өрөгөйдөөх үбүлүйүнэн итии-истин тылларытын этэбит. Түбүктээх үлэбит үтүө түмүктээх буоллун, дьыэ кэргэннигэр ил-эйэ эңгэрдэстин, дьол-соргу тосхойду! Бағарыан этэ күндү оскуолабар үүнэн-үрдээн, ситэн-силгиллээн иһэргэр, атын оскуолаарга суолдук сулус буоларгар!

Любомира РОМАНОВА,
ХИФУ омок тылын преподава-
телэ, 2002 с. выпуск

(Төлөбүрдээх төрүөккэ
бичээттэннэ)

и внеучебная деятельность учащихся. На Всероссийских конкурсах по французскому языку в г. Иркутске стали лауреатами в 1999 г. Таркаев Коля (учитель - Аммосова Е.И.), в 2000 г. Жирков Ваня (учитель - Макарова Н.Н.), в 2003 г. школьный театр «Шанс» - номинация «Лучшая актерская игра» (руководитель Новгородова О.Д.). В 2007 г. на Международном конкурсе исполнителей детской песни «День рождения» в г. Санкт-Петербург Захарова Сахая стала дипломантом (руководитель - Кокорева Р.А.). На Всероссийских конкурсах Дистанционного центра образования «Эйдос» в конкурсе «Моя сказка» - 1 лауреат (Шелковникова А.Н.), «Моя новогодняя открытка» - 7 победителей (руководители - Ковалева М.И., Новгородова С.С.). Лауреатами Всероссийского открытого конкурса научно-исследовательских работ обучающихся «Юность. Наука. Культура» в разные годы стали Константинов Толя (руководитель - Петрова А.И.), Васильева Гая (руководитель - Васильева С.М.), Егорова Мотя (руководитель - Аммосова А.А.). В 2010 г. на Российском научно-методическом семинаре «Наука в школе» в г. Гагра приняли участие Жиркова Инесса, Мухин Альберт (руководитель - Таркаева А.Г.). В 2011 г. на XII Поволжской научной конференции учащихся имени Н.И. Лобачевского Кирова Айтала награждена дипломом I степени, на Российской дистанционной НПК «Эйдос» Елисеева Катя заняла 3 место.

Последние десять лет одним из критериев оценки качества деятельности общеобразовательных учреждений являются результаты

университета г. Клермон-Ферран во Франции.

Ключевым и промежуточным результатом в достижении жизненных планов выпускников является их поступаемость в учебные заведения. Анализ поступаемости показывает - выпускники первых лет больше всего поступали на гуманитарные специальности, на втором месте были экономические и специальности естественного направления. С 2005 года наблюдается постепенный рост поступаемости на технические специальности, и здесь виден результат работы по профильной подготовке учащихся по их запросам. Расширяется и разнообразие технических специальностей: если с 1997 по 2004 г. выбирали программирование, химические, строительные, механизацию сельского хозяйства, то с 2005 г. стали выбирать такие специальности как горно-геологические, подземная разработка полезных ископаемых, маркшейдерское дело, инженеры железнодорожные, нефтегазовые, водного транспорта, атомной энергетики, авиационные.

На следующем этапе развития нам предстоит реализация новых больших проектов: введение Федеральных государственных стандартов нового поколения в среднем звене, «Лего-технопарк» со школьной обсерваторией, строительство корпусов начальной школы и спортивного зала, что вдохновляет нас всех и вместе с тем требует вложения усилий для повышения качества лицейского образования.

С.М. ВАСИЛЬЕВА,
заместитель директора по
учебно-воспитательной работе
ХСФЛ

1 ПУТНИК ЗВЕЗДНЫХ ДОРОГ

2 АМЕРИКАНСКАЯ НЕФТЯНАЯ КОМПАНИЯ, ЧЬИМ СИМВОЛОМ СТАЛА РАКУШКА

3 НАСТОЛЬНАЯ КНИГА МУЛТЫ

4 ГОРЯЧИЙ ИСПАНСКИЙ ПИРЕНЬ

5 ГРЕБЛЯ ПОД СЕБЯ

6 КТО СТРАДАЕТ ОТ НЕДЕРЖАНИЯ ЮМОРА?

7 ЧТО СТЕКАЕТ С ГОР СО СКОРОСТЬЮ, НЕ ПРЕВЫШАЮЩЕЙ ПЯТИДЕСЯТИ МЕТРОВ В СУТКИ?

8 «...ДИ-РАЖЕР-СКОЙ ПАЛОЧКИ»

9 В КАКОМ УЧЕНИИ ЕЩЕ В ЮНОСТИ РАЗОЧАРОВАЛСЯ РУССКИЙ ФИЛОСОФ ИЛИ КОМУДИН БЕРДЯЕВ?

10 ПИК ТРЕУГОЛЬНИКА

11 КАКОЙ СОКОЛ ЛЮБИТ ПРЫГАТЬ ПО ДЕРЕВЬЯМ, ДАЖЕ НЕ РАССТУПИВ КРЫЛЬЯ?

12 В КАКОЙ СТРАНЕ РОДИЛСЯ ГОЛЛИВУДСКАЯ ЗВЕЗДА ГАМЕЛА АНДЕРСОН?

13 ВАКЦИНА ОТ КОМПЬЮТЕРНОЙ ЗАРЯЗЫ

14 «ТВОРОЖНАЯ» БУЛОЧКА

15 ЛИТЕРЫ ДЛЯ НАБОРА КНИГИ

16 ЧТО ОБЫЧНО ПЕРЕВОЗЯТ ВНУТРИ ТАНКЕРА?

17 «РАСТВОР», ЧТОБЫ ПОЛИВАТЬ ГРЯЗЬЮ БЛИЖНЕГО СВЕТО

18 ЧЕМ ПРИВИТА ПУГОВИЦА?

19 ДАЧНЫЙ СЕЗОН

20 АТАКУЮЩИЙ ЭКО-ДОИСТ

21 «МАМА» НА ЧЕРНОМ МОРЕ

22 ЯПОНСКАЯ ФИРМА БЫТОВОЙ АППАРАТУРЫ

23 АНГЛИЧАНИН БЕРНАРДУШО ПРЕДУРЕЖДАЕТ: «ЧЕТА БИСТРО, ФИО, ПОМНИТЕ, ЧТО... НИКОГДА НЕ ГОВОРИТЕ К ОТЕЦЫКОВАНИЮ»

24 СЫРНАЯ ПРЯНОСТЬ

25 ПО КАКОЙ РЕКЕ ПОЛЮБИЛ ТЕКИ РОМАНА «ТРОЕ В ЛОДКЕ, НЕ СЧИТАЯ СОБАКИ» АНГЛИЧАНИНА ДЖЕРОМА ДЖЕРМА?

26 ЮСКА ВЫШЕ КОЛЕНА

27 ОТЕЦ АМЕРИКАНСКОГО ВЕСЛУЧЧИ ПО РОДУ ЗАНАТИИ

28 КРАТКАЯ МЫСЛЬ ИЗ ДОКЛАДА

29 С ЧЕМ ШВЕДСКАЯ КОРОЛЕВА ХРИСТИНА ОБЫЧНО ОТОИГЛЯСЬ НА МУХ В СВОЕМ СОБСТВЕННОМ ДВОРЦЕ?

30 ЗЕЛЕНОЕ... НА ОЛИМПЕЙСКОЙ ЭМБЛЕМЕ СИМВОЛИЗИРУЕТ ЕВРОПУ

31 ДЕТСКИЙ ПИТИВЫ ПРИНОСЯЩЕЙ ДЕТЕМ ЛЕЧЕБНОЙ ЛЮДЯМ

32 ЖИТЕЛЬ СТРАНЫ, ГДЕ НЕЛЬЗЯ ПРОДАТЬ НИ ОДНОЙ БАНКИ ГОРЮЧЕЙ ТУШЕНКИ

33 ПЕРВАЯ ИЗ ЗВЕЗД ГОЛЛИВУДА, КАК СЧИТАЛИ ДРЕВНЕГРЕКИ, ПОМОГАЕТ ПРИ ПОЧЕЧНЫХ КОЛИКАХ

34 КАКОЙ ЗЕЛЕНЬ КАМЕРЬ, КАК СЧИТАЛИ ДРЕВНЕГРЕКИ, ПОМОГАЕТ ПРИ ПОЧЕЧНЫХ КОЛИКАХ

35 «БОГАТЫЕ НЕ ПОХОЖИ НА НАС С ВАМИ — У НИХ ДЕНЕГ БОЛЬШЕ» (АМЕРИКАНСКИЙ КЛАССИК)

36 КАКОЙ ГРЕЧЕСКОЙ БУКВОЙ «МОЖНО» ПОДКОВАТЬ ЛОШАДЬ, ЕСЛИ СДЕЛАТЬ ЕЕ ИЗ МЕТАЛЛА?

37 ЧТО НАРУШЕНО У ОБИТАТЕЛЕЙ ДУРДОМА?

38 В НОВОМ ЗАВЕТЕ СКАЗАНО, ЧТО «ЛЕЧЕ ВЕРЕЛЮДЬ ПРОТИВ СКАЗЫ, ИГОЛЬНОЕ УШКО, НЕКЛЕВЫ БОЛОТНИКИ ВОЙНЫ В... НЕБЕСНОС»

39 «БОГАТЫЕ НЕ ПОХОЖИ НА НАС С ВАМИ — У НИХ ДЕНЕГ БОЛЬШЕ» (АМЕРИКАНСКИЙ КЛАССИК)

40 КАКАЯ ЗВЕЗДА СПЕКТРАЛЬНОГО КЛАССА ОЗНАЧАЕТСЯ В СТОРОНУ СОЗВЕЗДИЯ ГЕРКУЛЕСА?

41 «С НЕГО ВОДУ НЕ ПИТЬ»

42 В КАКОМ МАТЕРИАЛЕ ПОШИЛИ ПЛАТЯЕ СТАТУИ СФОРДЫ, КОГДА ВЕНЧАЛИ ЕЕ С ПАМЯТНИКОМ КОЛУМБУ?

43 «БОГ ЗАВИДОВАЛ НАШЕЙ БОЛИ — ВОТ ПОЧЕМУ ОН СНИЗШЕЛ НА ЗЕМЛЮ, ЧТОБЫ УМЕРЕТЬ НА КРЕСТЕ» (ФРАНЦУЗСКИЙ КЛАССИК)

44 ЖИТЕЛИ РОДНОГО ГОРОДА ДЛЯ РОБИНЗОНА КРУЗУ

45 БАЛЕТНАЯ ПЯЧКА КАК ПРЕДМЕТ ОДЕЖДЫ

46 «ЖАЛОБ И ПРЕДЛОЖЕНИЙ»

47 АДРЕС НЕПУТНА

48 ЗА НЕГО САДИТСЯ СОЛНЦЕ

49 «... ПРИРОДЫ»

50 ПРОСТОР ДЛЯ СЕВЕРНЫХ ОЛЕНЕЙ

51 ОБЕЩАНИЕ ПОКАЗАТЬ «ГДЕ РАКИ ЗИМУЮТ»

52 «БОГАТЫЕ НЕ ПОХОЖИ НА НАС С ВАМИ — У НИХ ДЕНЕГ БОЛЬШЕ» (АМЕРИКАНСКИЙ КЛАССИК)

53 КАКАЯ ГРЕЧЕСКАЯ БУКВА «МОЖНО» ПОДКОВАТЬ ЛОШАДЬ, ЕСЛИ СДЕЛАТЬ ЕЕ ИЗ МЕТАЛЛА?

54 ЧТО НАРУШЕНО У ОБИТАТЕЛЕЙ ДУРДОМА?

55 В НОВОМ ЗАВЕТЕ СКАЗАНО, ЧТО «ЛЕЧЕ ВЕРЕЛЮДЬ ПРОТИВ СКАЗЫ, ИГОЛЬНОЕ УШКО, НЕКЛЕВЫ БОЛОТНИКИ ВОЙНЫ В... НЕБЕСНОС»

56 КАКАЯ ЗВЕЗДА СПЕКТРАЛЬНОГО КЛАССА ОЗНАЧАЕТСЯ В СТОРОНУ СОЗВЕЗДИЯ ГЕРКУЛЕСА?

57 «С НЕГО ВОДУ НЕ ПИТЬ»

58 В КАКОМ МАТЕРИАЛЕ ПОШИЛИ ПЛАТЯЕ СТАТУИ СФОРДЫ, КОГДА ВЕНЧАЛИ ЕЕ С ПАМЯТНИКОМ КОЛУМБУ?

59 «БОГ ЗАВИДОВАЛ НАШЕЙ БОЛИ — ВОТ ПОЧЕМУ ОН СНИЗШЕЛ НА ЗЕМЛЮ, ЧТОБЫ УМЕРЕТЬ НА КРЕСТЕ» (ФРАНЦУЗСКИЙ КЛАССИК)

60 ЖИТЕЛИ РОДНОГО ГОРОДА ДЛЯ РОБИНЗОНА КРУЗУ

61 БАЛЕТНАЯ ПЯЧКА КАК ПРЕДМЕТ ОДЕЖДЫ

62 «ЖАЛОБ И ПРЕДЛОЖЕНИЙ»

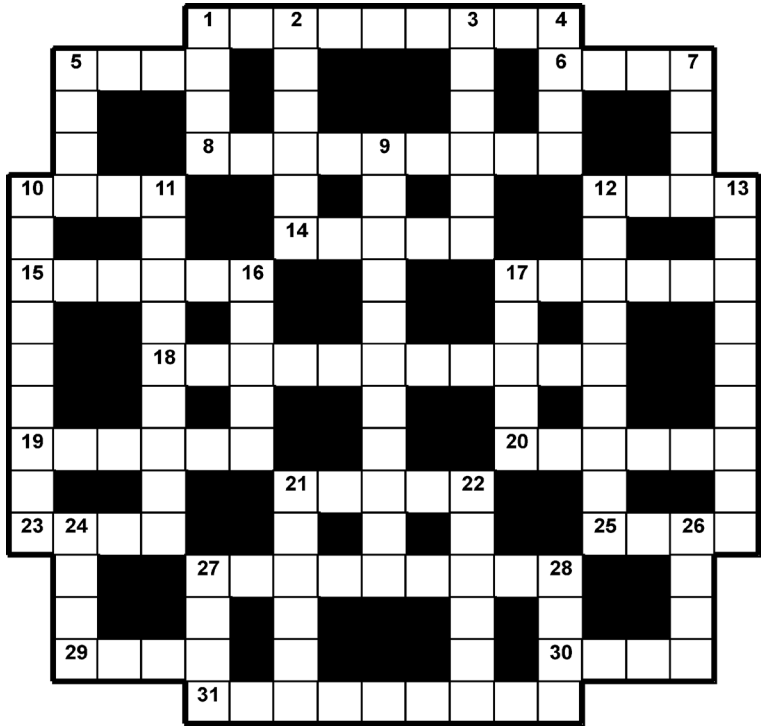
63 АДРЕС НЕПУТНА

64 ЗА НЕГО САДИТСЯ СОЛНЦЕ

65 «... ПРИРОДЫ»

66 ПРОСТОР ДЛЯ СЕВЕРНЫХ ОЛЕНЕЙ

67 ОБЕЩАНИЕ ПОКАЗАТЬ «ГДЕ РАКИ ЗИМУЮТ»

По горизонтали:

1. Один из самых первых женских образов в русской литературе. 5. Актёр театра и кино, исполнитель одной из главных ролей в фильме "Кавказская пленница". 6. Благородный газ. 8. Материальные ценности, ненужные предприятию, подлежащие продаже, но трудно реализуемые на рынке. 10. Колесо автомобиля. 12. Продолжительность трудовой деятельности. 14. Чешский скульптор (1878-1942). 15. Нить в виде узкой полоски блестящей пленки. 17. Английский моряк, казненный в 1797 году за организацию бунта на флоте. 18. Часть водолазного снаряжения. 19. Машина для скручивания чайного листа. 20. Закупорка для бутылок. 21. Пчелиные личинки. 23. Метод самопознания по-индийски. 25. Какой месяц назвали в честь великого Цезаря. 27. Ярко-красная кислая ягода. 29. Процесс рождения истины. 30. Что за чудо из стекла появилось у окна, для цветов оно согдится, красотой своей хвалится. 31. Поздние яблоки, воспеты И. Буниным.

По вертикали:

1. Выдающийся советский вратарь. 2. "Жизненное" точило для косы. 3. Почтовый мешок дипломатического курьера. 4. Самая длинная горная система на Земле и самая высокая в Америке. 5. Создатель монументальных творений в прозе. 7. Марка автомобиля Волжского автозавода. 9. Коллекционирование туристских наклеек. 10. Овощ, способствующий скорейшей потере веса. 11. Шляпа, "познавшая геометрию". 12. Вулкан в Италии. 13. Месяц французского революционного календаря. 16. Имя человека, чью козу давно пора взять под защиту общества охраны животных. 17. Роман Г. Сенкевича. 21. Группа людей (чаще военных), заброшенных либо с моря, либо с воздуха. 22. Российский климатолог, доктор географических наук, заслуженный деятель науки. 24. Историческая провинция на западе Франции. 26. Что при встрече подавала Чебурашка каждой дворняжке. 27. Наказание, возмездие. 28. И собака Айболита, и "лопнувшая" - фирма господина Березовского.

Сандалы

СҮӨГЭЙГЭ БУСПУТ СОРДОН

Наада: 600 г сордон, 50 - 70 г уу, 200 г сүгэй, 20 г бурдук, 75 г луук, туус, биэрэс.

Браастаммыт, сууяллубут сордону хас да өлүүгэ араарабыт, 3-5 мүн. устаа ууга буһарабыт. Онтон хоһордооххо уган баран, туустуубут, кыратык уу эбэн оргутабыт, бурдуктаах сүгэйи эбэбит, луук, биэрэс кутан, духуопкаа буһарабыт. Бэлэм балыгы сандалыга буспут хортуопшуйу кытта биэриэххэ сөп.

Кыратык сүбэлэр

ТУУҮУ ХАҞААЙЫСТЫБАҒА ТУТТУУ

- Сылас туустаах уунан икки чаас буола-буола муннугун сайғаахтаахына тумун ааһар.
- Тигэйи эбэтэр ыгырыа тиктэвинэ: тууһу кыратык уулаан баран туттаахына, ыарыыта ааһар уонна испат.
- Нашатырнай испири кытта букуллубут туус сыа бэтинэлэрин ыытар, алтаны, өсүгүлэ иһиттэри үчүгэйдик ыраастыыр.
- Лимон суоһар суураллыбыт туус эргэ да дьэбини уонна чэриниилэ бэтинэтин суох онгорор.
- Таһас ыскаатарга кыһыл арыгы тоһуннаһына тутатына туус таһынаат, оччоһо сууһарга бэтинэһэ түргэнник сүтүө.
- Туустаах уунан сэркиллэни, түннүк тааһын сууһан ырааһырдыахха сөп. Оннук сууллубут түннүк тымныыга тонмот.
- Туустаах уунан илтигиллибит мас өр сыттыбат.
- Ардах кэнниттэн, эбэтэр сийктээх оту кэбиннээх иннинэ от туруохтаах оннугар туус тоһоллор. Туус от сийгин тардан сытыһпат.

АСЧЫККА СУБЭЛЭР

- Мөлтөх уокка ыһаарыламмыт сымыыт, күүстээх уокка буспуттааһар быдан минньигэс буолар.
- Үт оргутар миискэн кытытытын арынан соттоххона, үтүнүкүотуо суоһа.
- Миингэ эбэтэр соуһса, уоттан ылаат да, биһр ньуоска ынах арыгын куттаахына, олус минньигэс буолуо уонна бүлүүдөн амтанын тупсаран биэриэ.
- Оһуруот аһын салаакка кутаргар, аһыан эрэ иннинэ быһталаа уонна тутта лимон сүмэтин эбэтэр укууһта кут, кинилэр С битэмиини сүтэриэхтэрэ суоһа.
- Оһуруот аһын төһөнөн бөдөн гына кырбыыгын да, соһоһон кинилэр битэмииннэрин уонна минеральной туустарын илдэ хаалаллар.
- Ыһаарылыыр хортуопшуйун бэйэ-бэйэтигэр сыстыбатын наадаһар, кырбаммыт хортуопшуйун, тымныы ууга краһмала суох буолуор диэри сайғаа.
- Хортуопшуйу күүстээх уокка ыһаарылаа, бытаан, мөлтөх уокка кини олус элбэх арыны оборор уонна харааран хаалар.

Билэһин дуо?

- Кыыс ово аһатын курдук дьһүннээх буоллаһына, оттон уол ийэтин баттаһына дьоллоох буолар диэн былыргылар этэллэр.
- Саха сириин бастакы үрдүк үөрэһин кыһата - педагогической институт 1934 сыллаахха арыллыбыта.
- Саха тылынан аан баһаан суруллубут кинигэнэн «Катехизис» диэн таһара кинигэтэ эбит.
- Эмискэ иһин дьөлгөрдүдэһинэ дөлүһүн морса олус гүһалаах.
- 2-с аан дойдусэриитин кэмигэр тимир кэмчилээн «Оскар» стагуэткатын маһтан онгоро сылдыһыттар эбит.
- Акулалар рак ыарыһын бьалдыбаттар...

Ответы на номер 136-137

ОТВЕТЫ НА СКАНВОРД.

По горизонтали:

Соткилава - Автомотродром - Байкал - Метод - Чадов - Гринева - Коран - Тарантас - Щетка - Канделаки - Чулок - Промысел - Пес - Гуца - Туз - Ватерлоо - Дирижльик - Турик - Графоман - Верро - Буян - Конура - Лесоруб - Монако - Прокол - Нарцисс - Жаба - Медиатор - Транс - Мышьяк - Турция - Огниво - Дыра.

По вертикали:

Плац - Гангстер - Данко - Золото - Налог - Балл - Уран - «Абба» - Чащина - Кукин - Обжорство - Свояк - Брамс - Ловкач - Кета - Мясо - Муар - Именины - Швед - Агротехник - Наст - Доступ - Варяг - Ракета - Риза - «Ревлон» - Тонга - Армяне - Фуллер - Радио - Стол - Маугли - Любовь - Норрис.

ОТВЕТЫ НА КРОССВОРД:

По горизонтали:

7. Генетика. 8. Некрофил. 11. Опилум. 12. Конох. 13. Конвенция. 16. Боевик. 17. Тряпка. 18. Паинька. 19. Лежанка. 20. Правило. 22. Паспорт. 25. Ваниль. 26. Диктат. 30. Безмолвие. 32. Круиз. 33. Токай. 34. Дифирамб. 35. Гидролиз.

По вертикали:

1. Серпухов. 2. Недуг. 3. Окорок. 4. Лезвие. 5. Кокон. 6. Фитюлька. 9. Каверза. 10. Сенювал. 14. Дирижабль. 15. Франколин. 21. Обломок. 22. Поцелуй. 23. Натурщик. 24. Балдахин. 27. Кельми. 28. Михаил. 29. Филин. 31. Донос.

gismeteo прогноз погоды	20.11	21.11	22.11	23.11	24.11	25.11	26.11
	ВС	ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ
Намцы							
Облачность							
Осадки							
Температура днем °С	-29°	-33°	-31°	-34°	-29°	-30°	-31°
Температура ночью °С	-35°	-36°	-33°	-35°	-31°	-35°	-35°
Давл. мм рт.ст.	754	756	755	763	762	761	758
Влажность %	76	77	76	100	99	99	99
Ветер м/сек	1 В	1 В	2 ЮЗ	1 СВ	1 В	1 ЮВ	0 Ш
Комфорт °С	-29	-34	-35	-34	-31	-30	-31

Понедельник, 21 ноября
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 00.35 Новости
 09.05 Контрольная закупка
 09.40 Жить здорово!
 10.50 Модный приговор
 11.50 Женский журнал
 12.20 Жжк
 13.20, 04.10 Участковый детектив
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.25 Хочу знать
 15.55 Т/с "Обручальное кольцо"
 16.55 Т/с "Предел желаний"
 18.50 Давай поженемся!
 19.50 Пусть говорят
 21.00 Время
 21.30 Т/с "Фурцева"
 22.30 Т/с "Судьба на выбор"
 23.30 Познер
 00.45 Т/с "Форс-мажоры"
 01.40 Х/ф "Ушедшие"

Вторник, 22 ноября
 05.00 Доброе утро
 07.05 Выборы-2011. По окончании: Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Контрольная закупка
 09.40 Жить здорово!
 10.50 Модный приговор
 11.50 Женский журнал
 12.20 Жжк
 13.20, 04.10 Участковый детектив
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.25 Хочу знать
 15.55 Т/с "Обручальное кольцо"
 16.55 Т/с "Предел желаний"
 18.25 Выборы-2011
 18.50 Давай поженемся!
 19.50 Пусть говорят
 21.00 Время
 21.30 Т/с "Фурцева"
 22.30 Т/с "Судьба на выбор"
 23.30 Познер
 00.45 Т/с "Форс-мажоры"
 01.40 Х/ф "Ушедшие"

Среда, 23 ноября

05.00 Доброе утро
 07.05 Выборы-2011. По окончании: Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Контрольная закупка
 09.40 Жить здорово!
 10.50 Модный приговор
 11.50 Женский журнал
 12.20 Жжк
 13.20, 04.10 Участковый детектив
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.25, 04.25 Хочу знать
 15.55 Т/с "Обручальное кольцо"
 16.55 Т/с "Предел желаний"
 18.25 Выборы-2011
 18.50 Давай поженемся!
 19.50 Пусть говорят
 21.00 Время
 21.30 Т/с "Фурцева"
 22.30 Человек и закон
 00.00 Т/с "Убийство"
 01.05 Х/ф "Суперпес"
 02.35 Х/ф "Дикие штучки - 2"

Четверг, 24 ноября
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Контрольная закупка
 09.40 Жить здорово!
 10.50 Модный приговор
 11.50 Женский журнал
 12.20 Жжк
 13.20, 04.10 Участковый детектив
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.25 Хочу знать
 15.55 Т/с "Обручальное кольцо"
 16.55 Т/с "Предел желаний"
 18.50 Давай поженемся!
 19.50 Пусть говорят
 21.00 Время
 21.30 Т/с "Фурцева"
 22.30 Д/ф "Александр Масляков. 70-не шутка, 50 - шутка"
 23.55 Т/с "Подпольная империя"
 01.00 Х/ф "Крадущийся тигр, затаившийся дракон"
 03.20 Т/с "В паутине закона"

Пятница, 25 ноября
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Контрольная закупка
 09.40 Жить здорово!
 10.50 Модный приговор
 11.50 Женский журнал
 12.20 Жжк
 13.20 Участковый детектив

14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.25, 05.15 Хочу знать
 15.55 Т/с "Обручальное кольцо"
 16.55 Жди меня
 18.50 Х/ф чудес
 19.50 Пусть говорят
 21.00 Время
 21.30 Достояние республики
 00.00 Х/ф "Провинциалка"
 01.50 Х/ф "Преследование"
 03.45 Х/ф "Давай сделаем это легально"

Суббота, 26 ноября
 05.45, 06.10 Х/ф "Черные береты"
 06.00, 10.00, 12.00, 18.00 Новости
 07.20 Играй, гармонь любимая!
 08.10 Мультфильм
 09.00 Умницы и умники
 09.45 Слово пастыря
 10.15 Смак
 10.55 Д/ф "Высоцкий. Где-то в чужой незнакомой ночи..."
 12.20 Среда обитания
 13.25 Ералаш
 14.10 Х/ф "Титаник"
 18.15 Кто хочет стать миллионером?
 19.20 Большие гонки
 21.00 Время
 21.15 Болеро
 22.45 Проекторперисхиттон
 23.20 Х/ф "Я, робот"
 01.30 Х/ф "451 градус по Фаренгейту"
 03.40 Х/ф "Кома"
 05.00 Т/с "В паутине закона"

Воскресенье, 27 ноября
 06.00, 10.00, 12.00 Новости
 06.10, 08.25 Мультфильм
 06.25 Х/ф "Гарфилд"
 07.50 Служу Отчизне!
 09.15 Здоровье
 10.15 Непутевые заметки
 10.30 Пока все дома
 11.25 Фанзада
 12.15 Ералаш
 13.20 Специальное задание
 14.35 Минута славы
 16.40 Х/ф "Апельсиновый сок"
 18.30 Большая разница в Одессе. Финал
 21.00 Воскресное Время
 22.00 Мульти личности
 23.30 Yesterday live
 23.35 Красная звезда
 01.00 Т/с "Обмани меня"
 03.25 Т/с "В паутине закона"
 04.15 Хочу знать с Михаилом Ширвиндтом

Понедельник, 21 ноября
 05.00 Утро России
 09.00 С новым домом!
 10.00 О самом главном
 11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести-Москва
 11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-Москва
 11.50 Т/с "Кулагин и партнеры"
 13.00, 21.00 Т/с "Тайны следствия"
 14.50 Дежурная часть
 15.05 Т/с "Ефросинья. Продолжение"
 16.50 Т/с "Все к лучшему"
 17.55 Т/с "Здравствуй, мама!"
 18.55 Прямой эфир
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 22.50 Выборы-2011. Дебаты
 23.40 Т/с "Ликвидация"
 00.40 Вести+
 01.00 Профилактика

Четверг, 24 ноября
 05.00 Утро России
 09.00 С новым домом!
 10.00 О самом главном
 11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести-Москва
 11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-Москва
 11.50 Т/с "Кулагин и партнеры"
 13.00, 21.00 Т/с "Тайны следствия"
 14.50 Дежурная часть
 15.05 Т/с "Ефросинья. Продолжение"
 16.50 Т/с "Все к лучшему"
 17.55 Т/с "Здравствуй, мама!"
 18.55 Прямой эфир
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 22.50 Выборы-2011. Дебаты
 23.40 Т/с "Ликвидация"
 00.40 Вести+
 01.00 Профилактика

Вторник, 22 ноября
 05.00 Утро России
 09.00 С новым домом!
 10.00 О самом главном
 11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести-Москва
 11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-Москва
 11.50 Т/с "Кулагин и партнеры"
 13.00, 21.00 Т/с "Тайны следствия"
 14.50 Дежурная часть
 15.05 Т/с "Ефросинья. Продолжение"
 16.50 Т/с "Все к лучшему"
 17.55 Т/с "Здравствуй, мама!"
 18.55 Прямой эфир
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 22.50 Выборы-2011. Дебаты
 23.40 Т/с "Ликвидация"
 00.40 Вести+
 01.00 Профилактика

Среда, 23 ноября
 05.00 Утро России
 09.00 С новым домом!
 10.00 О самом главном
 11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести-Москва
 11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-

Москва
 11.50 Т/с "Кулагин и партнеры"
 13.00, 21.00 Т/с "Тайны следствия"
 14.50 Дежурная часть
 15.05 Т/с "Ефросинья. Продолжение"
 16.50 Т/с "Все к лучшему"
 17.55 Т/с "Здравствуй, мама!"
 18.55 Прямой эфир
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 22.50 Выборы-2011. Дебаты
 23.40 Т/с "Ликвидация"
 00.40 Вести+
 01.00 Профилактика

Четверг, 24 ноября
 05.00 Утро России
 09.00 С новым домом!
 10.00 О самом главном
 11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести-Москва
 11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-Москва
 11.50 Т/с "Кулагин и партнеры"
 13.00, 21.00 Т/с "Тайны следствия"
 14.50 Дежурная часть
 15.05 Т/с "Ефросинья. Продолжение"
 16.50 Т/с "Все к лучшему"
 17.55 Т/с "Здравствуй, мама!"
 18.55 Прямой эфир
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 22.50 Выборы-2011. Дебаты
 23.40 Т/с "Ликвидация"
 00.40 Вести+
 01.00 Профилактика

Пятница, 25 ноября
 05.00 Утро России
 09.00 Мусульмане
 09.10 С новым домом!
 10.10 О самом главном
 11.00, 14.00, 16.00, 20.00 Вести-Москва
 11.30, 14.30, 16.30, 20.30 Вести-Москва
 11.50 Т/с "Кулагин и партнеры"
 13.00 Мой серебряный шар
 14.50 Дежурная часть
 15.05 Т/с "Ефросинья. Продолжение"
 16.50 Т/с "Все к лучшему"
 17.55 Т/с "Здравствуй, мама!"
 18.55 Прямой эфир

20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Юрмала-2011
 22.50 Выборы-2011. Дебаты
 23.40 Х/ф "Одинокий Ангел"
 01.40 Х/ф "Полтергейст"

Суббота, 26 ноября
 04.50 Х/ф "Сумка инкассатора"
 06.35 Сельское утро
 07.05 Диалоги о животных
 08.00, 11.00, 14.00 Вести
 08.10, 11.10, 14.20 Вести-Москва
 08.20 Выборы-2011. Дебаты
 09.15 Военная программа
 09.35 Городок
 10.05 Национальный интерес
 11.20 Дежурная часть
 11.55 Честный детектив
 12.25 Подари себе жизнь
 12.55, 14.30 Т/с "Сваты"
 16.30 Субботний вечер
 18.25 Десять миллионов с Максимом Галкиным
 19.25, 20.45 Х/ф "Бабушка на сносях"
 20.00 Вести в субботу
 00.10 Девчата
 00.45 Х/ф "Как малые дети"

Воскресенье, 27 ноября
 05.25 Х/ф "Одиночное плавание"
 07.20 Вся Россия
 07.30 Сам себе режиссер
 08.20 Смехопанорама
 08.50 Утренняя почта
 09.30 Сто к одному
 10.20 Неделя в городе
 11.00, 14.00 Вести
 11.10 С новым домом!
 11.25, 14.30 Т/с "Когда растаял снег"
 14.20 Вести-Москва
 15.45 Сметаться разрешается
 18.00 Стиляги-шоу с Максимом Галкиным
 20.00 Вести недели
 21.05 Х/ф "Эта женщина ко мне"
 23.15 Специальный корреспондент
 23.45 Геннадий Хазанов. Повторение пройденного
 00.15 Х/ф "Последний забой"

21 ноября, понедельник
 7:00 «Сага күн-Новый день»
 9:00 «Золотые мгновения якутского спорта»
 9:10 «Современная женщина» (ТВ «Ленск») 9:45 «Родительский»
 10:15 «Күнчээн»
 10:30 «Время знать»
 11:00 «Якутия. День за днем» информационная программа
 11:35 «Бастакы чемпион сырдык аатыгар» («Таатта» ТВ)
 12:20 «Контакт»
 12:35 «Трансформеры» мультипликационный сериал
 13:00 «Тарбаахпыттын астыахха»
 13:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 17:30 «Геван»
 18:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 18:20 «Выборы-2011» дебаты в прямом эфире
 19:15 «Выборы-2011»
 20:00 «Недвижимость в Якутии»
 20:15 «Эргимтэ»
 20:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 21:05 «Биһикчээн»
 21:15 «Аал-луук мас»: Алампылын ус киһэ
 21:45 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа

22 ноября, вторник
 7:00 «Выборы-2011»
 8:00 «Сага күн-Новый день»
 9:00 «Золотые мгновения якутского спорта»
 9:15 «Веселый будильник»
 9:30 «Полярная звезда»
 10:15 «Күнчээн»
 10:30 «SVFU live»
 11:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 11:20 «Сюрприз» (ТВ «Кадр») 12:05 «Сатабыл» («Нурба» ТВ)
 12:35 «Трансформеры» мультипликационный сериал
 13:00 «Сардаана»
 13:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 17:30 «Полярная звезда»
 18:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 18:20 «Выборы-2011» дебаты в прямом эфире
 19:00 «Жизнь без барьеров»
 19:15 «Простые истины»
 19:45 «Технополис»
 20:00 «Подробности»
 20:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 21:05 «Биһикчээн»
 21:15 «Выборы-2011»
 22:00 «Из золотого фонда ТВ»: К 85-летию В.Д. Антонова
 22:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа

23 ноября, среда
 7:00 «Выборы-2011»
 8:00 «Сага күн-Новый день»
 9:00 «Геван»
 9:30 «Сага спордун көмүс түгэннэрэ»

9:45 «Май, значит, весенняя» (ТВ «Зырянка») 10:15 «Күнчээн»
 10:30 «Самые загадочные места мира»
 11:00 «Сага Сирэ-Якутия» информационная программа
 11:20 «Самарские судьбы»: Лев Толстой
 11:50 «Аал-луук мас»: Алампылын ус киһэ
 12:30 «Трансформеры» мультипликационный сериал
 13:00 «Байанай»
 13:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 17:30 «Охота и рыбалка в Якутии»
 18:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 18:20 «Выборы-2011»
 18:50 Мультипликационный фильм
 19:00 «Социум» прямой эфир
 19:45 «Выборы-2011»
 20:15 «Бизнес-формула»
 20:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 21:05 «Биһикчээн»
 21:15 «Выборы-2011»
 21:45 «Управдом»
 22:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа

24 ноября, четверг
 7:00 «Сага күн-Новый день»
 9:00 «Утукун уһуйааччы» («Боробон» ТВ)
 9:30 «Полярная звезда»
 10:00 «Технополис»
 10:15 «Күнчээн»
 10:30 «Байанай»
 11:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 11:20 «Самарские судьбы»: Александр Бурдонский
 11:50 «Сага спордун көмүс түгэннэрэ»
 12:00 «Самые загадочные места мира»
 12:30 «Трансформеры» мультипликационный сериал
 13:00 «Байанай»
 13:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 17:30 «Хотугу сулус»: Олонхо эгэйтэ
 18:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 18:20 «Выборы-2011»
 18:50 «Күнчээн»: Кэрэ биһигэ
 19:00 «Разговор с Президентом»
 19:45 «Выборы-2011»
 20:15 «Профсоюзно-основа гражданского общества»
 20:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 21:05 «К слову»
 21:15 «Биһикчээн»
 21:25 «ЦИК информирует» прямой эфир
 21:55 «Кыым-олохпут сырдытэ»
 22:25 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа

25 ноября, пятница
 7:00 «Выборы-2011»
 8:00 «Сага күн-Новый день»
 9:00 Олонхо күнүгэр: Олонхохут Бөвө Арамаана
 10:00 «Күнчээн»
 10:15 «Эйэ куоратыгар Олонхо ыһааба. Күн Куо»
 11:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 11:25 «Дойду тирээтэ» («Ханалас» ТВ)
 12:00 «Улэттэн дыол булан...» («Муома» ТВ)
 12:30 «Трансформеры» мультсериал

13:00 «Байанай»
 13:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 17:30 «Презентация Олонхо в Башкортостане»
 18:00 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 18:20 «Выборы-2011» дебаты в прямом эфире
 19:00 «Тосхол»
 19:30 «Выборы-2011»
 20:00 «Аал-луук мас»: Боотурдар кистэлэннэрэ
 20:30 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа
 21:05 «К слову»
 21:15 «Биһикчээн»
 21:25 «Выборы-2011»
 22:25 «Саха Сирэ-Якутия» информационная программа

26 ноября, суббота
 7:00 Утренняя зарядка
 7:15 «Хотугу сулус»
 7:45 «Замка» (ТВ «Нижнеколымск») 8:15 «Эйэ куоратыгар Олонхо ыһааба. Эр Бэрдэ»
 9:00 «Дом на Севере»
 9:30 «Искатели Якутии»: Магия льда
 10:00 «Күнчээн»
 10:15 Мультипликационный фильм
 10:30 «Самые загадочные места мира»
 11:00 «Ыаллылар» телесериал
 12:10 «Трансформеры» мультсериал
 12:40 «Сказки Андерсена» мультипликационный фильм
 13:25 «Веселый будильник» спецвыпуск
 13:40 «Кинозавод»
 17:30 «Күнчээнгэ эбэрдэ»
 17:45 «Тарбаахпыттын астыахха»
 18:15 «Истинг илдьит»
 19:00 «Progress»
 19:30 «Саха сирэ-Күнтэн күн» информационная программа
 20:05 «Парламентский вестник»
 20:35 «Выборы-2011»
 21:05 «Штрихи к портрету. Дмитрий Миронов»
 21:40 «Мин көтөн иһэбин...» Чыскайраи кэсиэртэ

27 ноября, воскресенье
 7:00 Утренняя зарядка
 7:15 «Хотугу сулус»
 7:45 «Геван»
 8:15 «Пропеллер»
 8:30 «Байанай»
 9:00 «Экстремальная жизнь»
 9:30 «Выстыбат ситим» («Хангалас» ТВ)
 10:30 «Самые загадочные места мира»
 11:00 «Ыаллылар» телесериал
 12:10 «Трансформеры» мультсериал
 12:45 «Сказки Андерсена» мультипликационный фильм
 13:15 «Күнчээн»
 13:30 «Саха сирэ-Күнтэн күн» информационная программа
 17:00 «Полярная звезда» телевизионный конкурс
 17:45 «Күнчээн»: Кэрэ биһигэ
 18:00 «Веселый будильник»
 18:15 «Истинг илдьит»
 18:45 «Статус»
 19:15 «Уруу алгыһа»
 19:30 «Якутия. День за днем» информационная программа
 20:05 «Сардаана»
 20:35 «Праздник в нашем доме»
 21:05 «ТВ-спорт»: Первенство России по мини-футболу. Высшая лига
 22:05 «В мире музыки»

Понедельник, 21 ноября
 11.00, 21.10 Все включено
 11.55 Технологии спорта
 12.25 Индустрия кино
 13.00, 14.35, 18.00, 23.50, 07.00 Вести-Спорт
 13.15, 17.40 Вести.ру
 13.30 Вопрос времени
 14.00 В мире животных с Николаем Дроздовым
 14.50 Вести-Спорт. Местное время
 14.55 Фигурное катание. Гран-при.
 18.15, 00.05 Футбол.ру
 19.20 Волейбол. Кубок мира. Мужчины. Россия - Китай.
 22.00 Х/ф «Человек президента»
 01.20 М-1 Global. Битва Легенд. Федор Емельяненко (Россия) против Джеффа Монсона (США)
 04.00, 10.05 Неделя спорта
 04.50 Секреты боевых искусств
 05.55 Наука 2.0. ЕХперименты. Дирижабли
 06.25 Школа выживания
 07.30 Рейтинг Тимофея Баженова. Законы природы
 08.00 Футбол. Премьер-лига. ЦСКА - «Рубин» (Казань)

Вторник, 22 ноября
 11.00, 14.45, 21.10 Все включено
 12.00 Железный передел
 12.50, 14.25, 18.10, 21.40, 06.55 Вести-Спорт
 13.05, 17.50, 07.05 Вести.ру
 13.25 Рейтинг Тимофея Баженова. Законы природы
 13.55 Школа выживания
 15.35 Х/ф «Человек президента»
 17.20 Наука 2.0. Большой скачок. Дубна. Научград
 18.25 Неделя спорта
 19.20 Волейбол. Кубок мира. Мужчины. Россия - США.
 21.55 Хоккей. КХЛ. «Авангард» (Омская область) - «Амур» (Хабаровск).
 00.15 Пляжный футбол. Интерконтинентальный кубок. Россия - Нигерия.
 01.25 Хоккей. КХЛ. «Атлант» (Московская область) - «Витязь» (Чехов).
 03.45, 08.50 Футбол России
 04.50, 09.55 Top Gear
 05.50 Наука 2.0. Доктор Вирус и Мистер Хайд
 07.20 Там, где нас нет. Англия
 07.55 Моя планета

Среда, 23 ноября
 11.00, 14.50 Все включено
 11.55 Top Gear
 13.00, 14.35, 18.00, 22.20, 07.45 Вести-Спорт
 13.15, 17.40, 07.55 Вести.ру
 13.30 Наука 2.0. Доктор Вирус и Мистер Хайд
 15.20 Х/ф «Стэлс в действии»
 17.15 Военный музей
 18.15, 22.35 Футбол России
 20.30 Х/ф «Человек президента»
 23.40 Пляжный футбол. Интеркон-

тинентальный кубок. Россия - Таити.
 00.50, 08.15 Хоккей России
 01.25 Хоккей. КХЛ. ЦСКА - «Динамо» (Рига).
 03.45 Наука 2.0. Большой скачок. Изучение Байкала
 04.15 Наука 2.0. НЕпростые вещи. Газета
 04.50 90х60х90
 05.50 Рейтинг Тимофея Баженова. Законы природы
 06.25 День с Бадюком
 06.55 Моя планета
 08.45 Хоккей. КХЛ. «Югра» (Ханты-Мансийск) - «Металлург» (Магнитогорск)

Четверг, 24 ноября
 11.00, 15.00, 18.25 Все включено
 11.55 90х60х90
 13.00, 14.45, 18.10, 22.40, 07.05 Вести-Спорт
 13.15, 17.50, 07.15 Вести.ру
 13.30, 06.30, 07.35 Моя планета
 16.00 Волейбол. Кубок мира. Мужчины. Россия - Бразилия.
 19.15 Х/ф «Стрелок»
 21.00 Биатлон с Дмитрием Губерниевым
 21.30, 03.20 Удар головой
 22.55 Хоккей. КХЛ. «Трактор» (Челябинск) - «Динамо» (Минск).
 01.15 М-1 Global. Битва Легенд. Федор Емельяненко (Россия) против Джеффа Монсона (США)
 02.10 Пляжный футбол. Интерконтинентальный кубок. Россия - ОАЭ.
 04.25 Наука 2.0. Человеческий ФАОтор. Радиоактивность
 04.55 Леонардо. Опасные знания
 06.00 Страна.ру
 08.15 Хоккей. КХЛ. СКА (Санкт-Петербург) - «Динамо» (Москва)

Пятница, 25 ноября
 10.25, 13.50, 19.50 Все включено
 11.25 Вести.ру
 11.40, 14.55, 18.00, 22.40, 06.20 Вести-Спорт
 12.00 Волейбол. Кубок мира. Мужчины. Россия - Египет.
 14.35 Рыбалка с Радзишевским
 15.10 Х/ф «Стрелок»
 16.50 Наука 2.0. Опыты дилетанта. Невесомость
 17.25, 06.30 Вести.ру. Пятница
 18.15 Вести-Спорт. Местное время
 18.20 Волейбол. Кубок мира. Мужчины. Россия - Египет.
 20.25 Лыжный спорт. Кубок мира. Спринт.
 22.05 Биатлон с Дмитрием Губерниевым
 22.55 Хоккей. КХЛ. «Салават Юлаев» (Уфа) - «Авангард» (Омская область).
 01.15, 05.25 Футбол России. Перед туром
 02.10 Пляжный футбол. Интерконтинентальный кубок. 1/2 финала.
 03.20 Х/ф «Хаос»
 07.00 Вопрос времени. Космический корабль

07.35 Моя планета
 08.45 Хоккей. КХЛ. «Ак Барс» (Казань) - «Металлург» (Магнитогорск)

Суббота, 26 ноября
 11.00 Моя планета
 11.55 Секреты боевых искусств
 13.00, 14.55, 17.50, 22.40, 03.05 Вести-Спорт

**Приложение к распоряжению главы МО «Намский улус» от 17.11.2011 г. №1663-р
Изменения в списке избирательных участков по выборам депутатов Государственной Думы
Федерального Собрания Российской Федерации шестого созыва на 4 декабря 2011 года**

№	Наименование УИК	Место нахождения УИК	Телефоны	Помещение для голосования	Телефоны	Граница избирательного участка
2	Кысыл-Сырский	с.Кысыл-Сыр, ул. 50 лет ВЛКСМ, 6, здание ОАО «Нам»	25318	с.Кысыл-Сыр, СОШ ул. 50 лет ВЛКСМ 2	25375	с. Кысыл-Сыр - ул. Набережная 1-15, ул. Аммосова 1-66 ул. Кэнкэмэ 1-23/1, ул. Костюшко-Валожанич 1-9, ул. 50 лет ВЛКСМ 1-29, Парковая 2-10,14,16, ул. Сельская 1-9, ул. Северная 1-16, ул. Ф.С. Соловьева 2,3,7, ул. 65 лет Победы 2/1,20, Склады 1-2, ул. Зеленая 1-17
3	Хомустахский	с.Кысыл-Сыр, ул. Аммосова, 76, Здание Администрации наслега	25337	с.Кысыл-Сыр, МКДУ «Алгыс», ул. Северная 3	25395	с. Кысыл-Сыр - ул. Новая 1-25, ул. Лесная 1-26, ул. Набережная 17-32, ул. Аммосова 67-108, пер. Мирный 1-6, ул. Северная 1-30, ул. Туой-Бэс 5/1,9,23, ул. А.Д. Азарова 2,15 пер. А.Д. Азарова 1,2.
10	Арыт-Тит	с.Крест-Кытыл, ул. Охлопкова-Соттоя 7, администрация наслега	26410	с.Крест-Кытыл, ул. Охлопкова-Соттоя 11, СОШ	26359	с. Крест-Кытыл - ул. Охлопкова, 2-18, 1-5, ул. Шапошникова, 2-38, 1-79, ул. Еремеева 1-13, ул. Березовая 2-34, 1-27, пер. Березовый 1-10, ул.40 лет Победы 2-38, 1-33, ул. Новая 1-29, ул. М.К. Аммосова 1-25, 2-24, ул. Бурнашева
11	Крест-Кытыл	с.Крест-Кытыл, ул. Охлопкова-Соттоя 9, Центр культуры	26388	с.Крест-Кытыл, ул. Охлопкова-Соттоя 9, Центр культуры	26388	с. Крест-Кытыл - ул. Суздальова 2-44, 1-37, ул. Касьянова 2-20, 1-25, ул. Жиркова 2-26, 1-25, ул. Комсомольская 2-44, 1-19, ул. Охлопкова 7-45, 20-48, ул. Москвитина 2-16, 16/1, 1-41, ул. 40 лет Победы 35, 35/1-55, 40-74.
12	Педучилище	с.Намцы, ул. Студенческая 1, учебный корпус НПК	42561	с.Намцы, ул. Студенческая 1, учебный корпус НПК	42561	с. Намцы - ул. Сырдах 2-18, ул. Кэкил 1-15, 2-16, ул. Куннэх 1-13, 2-14, ул. Чэчир 1-13, 2-8, ул. Куустук 1-9, 2-12, ул. Н.Рыкунова 1-37, 2-36, ул. Южная 1-19, 2-16, ул. Дадар 1-11, 2-40, ул. Шапошникова 2-40, ул. Налэгэр 1-53, 2-62, ул. И.Захарова 1-73, 2-84, ул. 60 лет Победы 1-61, 2-76, ул. Намская 1-81, 2-70, ул. Таттинская 1-49, 2-26, ул. Озерная 1-15, 2-8, ул. Пушкина 3-35, ул. Салбанская 1-17/1, 2-16/3, ул. Ленина 18/1, 18/2, 18/3, 20/1, 22,23, ул. Аммосова 37-49, 52-66, ул. Октябрьская 43,45,47, ул. Студенческая 1-31, 2,4, ул. Якутская 1-27
13	Строительный	с.Намцы, ул. Аммосова, 41-3, здание ДЦ «Туелбэ»	41162	с.Намцы, ул. Ленина, 24, здание ООО «Намгазстрой»	42655	с. Намцы - ул. Октябрьская 18-28, 37-41, ул. Аммосова 15-35, 16-50, ул. Ленская 61-129/3, 2-72, ул. Строительная 1-69, 10-22/1, Полевая 15-45, 2-18, пер. Кооператива 1-7, ул. Ц.Аммосовой 1-5, ул. А. Дьяконова 1-17, ул. Автодорожная.
14	Намский	с.Намцы, ул. И.Винокурова 8, ЦК им. А.Шестакова	41593	с.Намцы, ул. И.Винокурова, 8, зд. ЦК им. А.Шестакова	41593	с. Намцы - ул. Полевая 1-13, ул. Ленская 31-59, ул. Ойунского 7, 8, 12, ул. И.Винокурова 3-23, 10, ул. С.Платонова 9-21, ул. Комсомольская 2,3,5, ул. Советская №5-9, ул. Октябрьская 5-33, 4-16, ул. Ленина 3-21, 2-16, пер. Почтовый 1-9/1, ул. Ржевская (Привокзальная) 3/1-19, 2/1-18, ул. Монастыревой №1-13, 2-16/1, ул. А.Потапова 1-9, ул. Решетникова 1-9, ул. Салбанская 18-32, 19-33, 17/1, ул. Булгуттээх.
15	Госстрах	с.Намцы, ул. Платонова 18, Центр образования молодежи	41764	с.Намцы, ул. Советская, 5, зд. Детской школы искусств	41882	с. Намцы - ул. Ч.Винокурова 11-29, 12-66/1, ул. Композитора Винокурова 1-23, 2-14/1, ул. Советская 5, 11-35, 4-24, ул. Эверстова 1-13, 2-18, ул. Сельская 3-9, 2-24, ул. Г.Попова 1-17, 2-16, ул. Салбанская 34, 35-45, ул. Заматина 1-47, 2-50, пер. Лесной 1-15, ул. Парковая 1-25, 2-16, пер. Березовый 2-10, ул. Кондинского 1-5, ул. 30 лет Победы 1-5, пер. Северный 1-5, ул. С.Платонова 11-19, 23-43, 30-52, 26, ул. Новая 1-23, 2-18/1, пер. Спортивный 1-15, ул. Сергеевская 1-5, 2-32, ул. Мира 1-19, 2-36, ул. Манчары 1-21, 2-36, ул. Кытыл 1-5, 2, ул. Западная 1-7, ул. Колхозная 1-9, ул. Дружбы 1-19, 2-36.
16	Ленский	с.Намцы, ул. Чернышевского 36, Комбикормовый завод	42431	с.Намцы, Комбикормовый завод, ул. Чернышевского 36.	42431	с. Намцы - ул. Молодежная 1-41, 2-40, ул. Куонда Крест 1-49, 2-16, ул. Чернышевского 31-115, 32-90/1, ул. И.Винокурова 25-79/2, 8-92, пер. Полярный 1-5, 2-6, ул. Базовая 3-15, 8-12, ул. С.Платонова 45-95, 54-74, ул. Колхозная 11-47, 2-64, ул. Юбилейная 1-27/1, 4-34, ул. Э.Сивцева 1-18, ул. Первомайская 1-6/1, ул. 8 марта 1-11, 2-18, ул. В.Жиркова 1-15, 2-18, ул. Серошевского 1-27, 2-32, ул. Кырдал 1-22, ул. Луговая 1-35, ул. Мымах 1-33, 2-26, ул. Н.Вашева 9-40.
17	Набережный	с.Намцы, ул. Ойунского 2, УПК «Эрэл»	41454	с.Намцы, ул. Ойунского 2, УПК «Эрэл»	41454	с. Намцы - ул. Ленская 1-29, ул. Набережная 1-13, пер. Заложный 1-15, 2-16, ул. Минирова 1-2, ул. Ойунского 1-5/1, 2-6, ул. Чернышевского 3-29, 2-30, ул. М.Аммосова 1-13, 2-14, Новобольшинная 1-11, ул. Таллан-Буяра 1-11, 2-14, ул. Б.Файзулина 2-6, ул. Ч.Винокурова 1-9, 2-10, ул. Колмогорова 1-13, 2-10, ул. Советская 1-3.
18	Хатын-Арынский	с.Аппаны, ул. Лена, 29, Центр ОФ «Арчы»	23134	с.Аппаны, ул. Лена 29, Центр ОФ «Арчы»	23134	Ул. Лена №1-71, ул. Д.Сивцева №1-34, ул. Пролетарская №1-18, ул. И.Решетникова №1-17, ул. М.Попова №4,10,12,13,14,17,25, ул. Левина №1,2,4,5, ул. Кырдал №6,8,10, ул. Дружбы №1,3, ул. Сайдыы №2,3,5-9,12, ул. Спортивная №1,2, ул. Юность №1
19	Аппаны	с.Аппаны, ул. Лена, 29, Центр ОФ «Арчы»	23134	с.Аппаны, СОШ, ул. Гоголева 15	23341	Ул. Озерная №1-4,6,7 ул. 50 лет Победы №1-60, ул. К.Еремеева №1-41, ул. Захара Винокурова №1-11, ул. Ильи Винокурова №1-17, ул. Аммосова №1-16, ул. Ч.Винокурова №1-11, ул. Полевая №1,2,4,10,18, ул. Новая №10,13,14,15, ул. Д.Носкова №1,1/1 участок, ул. Гоголева 1-28, ул. Кулун өлбүт

БИЛЛЭРИИЛЭР

САХА ЛИТЕРАТУРАТЫН ТӨРҮТТЭСИТ ДЬОННОРТОН БИИРДЭСТЭРЭ, ПОЭТ, ДРАМАТУРГ А.И. СОФРОНОВ-АЛАМПА ТӨРӨӨБҮТЭ 125 СЫЛЫГАР АНАЛЛААХ УЛУУСТААҔЫ КОНКУРС БАЛАҔЫАННЫАТА

«Мин санаабыт санаабын, мин олорут олохпун нуруот сэргэбилиэх кэриннэх...»

А.И. Софронов-Алампа Тэрийээчилэр: Н.М. Рыкунов аатынан улуустаагы библиотека, саха тылын, литературатын учууталларын улуустаагы методической холбоһуга, «Энгиэли» хаһыат.

Сыала:
— Алампа олоһун, айар үлэтин сырдатар, ырытар, чинчийэр хабааннаах хаһыат онорон таһары;

— А. Софронов төрөөбүтэ 125 сылыгар аналлаах күн, нэдиэлэ, декада хаамытытын сырдататы.

Кытталар — Нам улуунун оскуолаларын үөрэнэччилэрэ, эдкорпостар, эдэр журналистар түмсүүлэрэ.

Ирдэбилэ: Хаһыат кээ-мэйэ А3 (А4 буоллаҕына — 2 лис), хаһыаты компьютерга тангыллар, хаһыат аата, нүөмэрэ, редколлегия састааба, о.д.а. ыйыллар.

Ытыллар болдоҕо:
Үлэлэргитин бдь. сэтинньи 28 күнүгэр диэри Нам улуустаагы Н.М. Рыкунов аатынан библиотекатыгар, И. Винокурова уул. 6 №-гэр тиксэрэбит, билсэр тел. 41-7-59.

Сыаналааһын кэриннэр:
— тема ис хоһоонун толору арыыйы;

— хаһыат тутула, тас көстүүтэ;

— сахалыы таба суруйуу, туттуу.

Хос быһаары: Ыраах сытар, өрүс унуор нэһилиэк оскуолалара хаһыат электроннай халыбын ытыаххытын сөп. e-mail:namtsy@sakha.ru

К СВЕДЕНИЮ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ И ГЛАВ КРЕСТЬЯНСКИХ ХОЗЯЙСТВ.

Управление пенсионного фонда РФ по Намскому улусу напоминает индивидуальным предпринимателям и главам крестьянских хозяйств об уплате обязательных страховых взносов в Пенсионный фонд РФ за 2011 год до 25 декабря 2011 года (уплачиваются независимо от дохода и деятельности).

Тем, кто уплатил обязательные страховые взносы за 2011 год необходимо подойти с квитанциями в отдел персонафицированного учета для сверки платежей.

Несвоевременная уплата обязательных страховых взносов в Пенсионный фонд РФ влечет за

- собой:
1. Начисление пеней и выставление требований;
  2. Принудительное взыскание через службу судебных приставов (наложение ареста на имущество)
  3. Не начисляются в трудовой стаж, т.к. не уплачены обязательные страховые взносы.

По всем вопросам обращаться в отдел персонафицированного учета тел. 42-3-90 Новгорова А.А. специалист отдела ПУ и АСВ Управления ПФ РФ

ПРИОСТАНОВЛЕНА РЕАЛИЗАЦИЯ ПРОДУКЦИИ «БИО ОЛИВКИ»

Федеральная служба по надзору в сфере защиты прав потребителей и благополучия человека сообщает, что в Финляндии зарегистрировано два случая заболеваемости ботулизмом, связанных с употреблением в пищу «Био оливки», фаршированные миндалем и расфасованные в стеклянные банки (314 мл и 3100 мл), производства Societa Cooperativa Agricola G.M.G.a r.Idei F.Pi Gaudiano (Италия).

Производителем принимаются меры по отзыву указанной продукции, произведенной в 2010-2011 годах. Данная продукция импортировалась в Российскую Федерацию. Торговая марка: Bio Gaudiano (био Гаудиано). Срок годности продукции: сентябрь 2012 г.

Просим при выявлении данной продукции информировать в Территориальный отдел Управления Роспотребнадзора по РС(Я) в Намском районе по тел. 41-7-47, 42-7-34

КРЕДИТ НАЛИЧНЫМИ

**Кредит до 3 миллионов рублей
Без поручителей**

ул. Кирова, д.7 (4112) 32-76-29
ул. Короленко, д.7/1 (4112) 42-20-70
www.bm.ru

*Банк предоставляет кредит наличными от 100 000 (для региона РФ) 150 000 руб. (для Москвы, Московской обл., Санкт-Петербурга, Ленинградской обл.) до 3 000 000 руб. РФ без обязательств. Замечка по предоставлению страхового обеспечения и поручительства. Размер процентной ставки: составляет от 16,5 до 33,5 % годовых на срок от 6 до 60 месяцев, срок календарной одному месяцу. Кредит предоставляется без комиссий. Неустойка за несвоевременное исполнение обязательств по кредитному договору составляет 0,5 % от суммы просроченной задолженности за каждый день просрочки (минимум 50 руб. РФ за каждый день просрочки) и исчисляется за период с даты возникновения просроченной задолженности по дате погашения (включительно).
¹ Размер процентной ставки определяется индивидуально для каждого Заявщика на основании оценки кредитоспособности. ² Для валюты кредита доллары США.³ Процентная ставка на 2,5 процентных пункта меньше указанной процентной ставки в рубль РФ. ⁴ либо эквивалент данной суммы в валюте кредита, рассчитанный по курсу банка России на дату принятия Банком Акты-заключения/уплаты неустойки. С этими условиями программ кредитования можно ознакомиться в любом отделении, филиале Банка, а также по телефону: 8 (800) 200-23-26 и на сайте www.bm.ru. Банк Москвы предоставляет кредиты в случае, если потенциальный Заявщик, а также Созавещик и каждый из Поручителей удовлетворяет требованиям Банка и предоставил полный пакет необходимых документов. Банк вправе отказать в предоставлении кредита без объяснения причин.

Банк Москвы

В партнерстве с

ОАО «Банк Москвы», ОАО Банк ВТБ, Россия

ЫРЭХ ТЫПТАР

Күндүгүтүк саныыр, таптыыр кэргэммин, ийэ-битин, эбээбитин, хос эбээбитин, Түбэ нэһилиэтин олохтообун, нэһилиэк Ытык киһитин, үлэ ветеранын **ВИНОКУРОВА ВЕРА СЕМЕНОВНА** 70 сааскын туолбут өрөгөйдөөх үбүлүөйгүнэн итиитик-истинник ис сүрэхтэн эвэрдэлибит!

Баҕарабыт Эйиэхэ эстибэт эрчими, үтүмэн үгүс үөрүүнү, саха алмааһыны кытаанах доруобуйаны, Айыһытын арчытынан, ийэхситин ийиитинэн өссө да өр сылларга сүбэли-амалы, үөрэтэ-такайа сырыт. Доруобай буол, этэнгэ сырыт, күндү киһибит.

Кэргэниг Иван Степанович, оҕолорун, сиэнэрин, хос сиэнэрин Куприяновтар, Нератовтар, Кутуковтар, Винокуровтар, Бурнашевтар

Убаастабыллаах **ВЕРА СЕМЕНОВНА ВИНОКУРОВА** 70 сааһын туолбут дьоро күнүнэн итиитик-истинник ис сүрэхпиттэн сүгүрүйэн туран эвэрдэлибит!

Вера Семеновна тыа хаһаайыстыбата сайдарын туһугар Түбэтээди арыы онгорор собуот маастарынан элбэх энкилэ суох кылааккын, сыраһын биэрэн туран ылбыт ситиһилэргинэн — ахсаана биллибэт грамоталарынан, мэтээллэргинэн ветеран труда буолан бу сылга тыа хаһаайыстыбатын ветерана буолбуккунан, билигин да олоххо тапталын, сырдыкка-үрдүккэ дьулуһуун барыбытыгар холобур буолар икки төгүл Далбар Хотун аатын ылбыккынан, күндү киһибитигэр аймах дьонун убаастабылынан, ыччат дьонун ытыктабылынан, сиэннэрин миннигэс мичээрдэринэн манһыйан, дьиэ кэргэниг уйаһас тапталларыгар сууланан, бар дьонун сылаас тапталларыгар уйдаран, хас үүнэр күнтэн үөрэн кэлэр камин кэрэни эрэ кэрэһэлэтин, үчүгэйи эрэ үксэттин, үтүөнү эрэ тосхойдун диэн баҕа санаа бастыһын, ыра санаа ымыһалааһын, амарах санаа алгыстааһын Эйиэхэ, иһирэх ийэҕэ, эйэбэс эбээҕэ аныбыт. Баҕарабыт чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, дьол дьуһуоллаах уһун олоҕу.

Урукку МДЗ коллектива, Нам с.

Күндү, таптыыр эдьийбитин **АММОСОВА НАДЕЖДА НИКОЛАЕВНА** «Почетный работник общего образования РФ» үрдүк ааты сүкпүккүнэн итиитик-истинник эвэрдэлибит!

Учуутал мындыр, уустук үлэтин талаан, эдэр көлүөнэ үрдүк билиилээх-көрүүлээх буоларын туһугар бары кыаххын, кыһамныгыр ууран үлэлээбитин үрдүктүк сыаналаммытынан үөрөбүт, ис сүрэхпиттэн киэн туттабыт. Баҕарабыт сөбүлүүр идэһэр өссө үрдүк ситиһилэри, үөрөспүт уонна үөрэтэр оҕолорун, төрөспүттэр махталларын ыла тураргар, кытаанах доруобуйаны, бары кэрэни, үтүөнү, тус бэйэһэр, дьиэ кэргэнгэр дьолу-соргуну! **Эвэрдэни кытта Намта, Хамааттанат Полина Сидорова, Маргарита Сивцева, Полина, Люда Поповалар, Лена, Марфа Софроновалар, Лариса, Сардана, Наташа, Сюзанна Канаевалар**

Күндү тапталлаах, күн кэриэтэ күндү ийэбитин, эбээбитин **НАДЕЖДА МИХАЙЛОВНА** үйэ анардаах үбүлүөйгүнэн, аҕабытын, эһээбитин **ВЛАДИМИР ПЕТРОВИЧ АНДРЕЕВЫ** 55 сааскын туолбуккунан ис сүрэхпиттэн итиитик-истинник эвэрдэлибит!

Баҕарабыт эһиэхэ чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, үтүмэн үгүс үөрүүнү, эстибэт эрчими, кырдыар диэни билбэккэ оҕолоргут, сиэннэриг тапталларыгар угуттанан өссө да өр сылларга бэйэ-бэйэбитин өйөһөн-өйдөһөн устата биллибэт дьоллоох уһун үйэни олооргутугар!

Э. к. оҕолоргут, кийиттэригит, сиэннэригит

Убаастыыр коллегабытын **ПОНОХОВА ЗИНАИДА ДМИТРИЕВНА** Саха республикатын уонна Российскай Федерация үөрэҕириитин туйгунун, Саха республикатын учууталарын Учууталын, Саха республикатын культуран туйгунун, норуот маастарын, Нам селотун бочуоттаах киһитин 60 сааһын туолбут бэли күнүнэн истинник эвэрдэлибит!

Сиртэн-буортан сомоҕо көмүстэр, күндү таастар өрө көбөлөрүн курдук, талааннар норуоттан үөскүүллэр. Эн Нам сирин иккис дойдун оҕостон, айар талаан алыбыгар ылларан, ис дууһаһын аһан, истин ийиингиллэрэн туран, кэрэ эйгэтигэр, ону тэнгэ иис араас ымпыгар-чымпыгар эдэр ыччаты уһун үөрэтиини, кинилэр мындыр-уус, киэн фантазиялаах иис уруогун учууталлара буолан тахсалларыгар киэн суоллары тэлэһин, айымнылаах аартыктары арыһаһын. Баҕарабыт Эйиэхэ туһутун тупсан, талыгытын табыллан иһиэхтин! Кэрэҕэ дьулуһуун, кэрэҕэ сүгүрүйүүн ханан да остуубатын! Санаттан сана ситиһиин, сонунтан сонун арыһыын сүргэһин көтөһөн, санааһын кынаттаан, үрдүктэн үрдүккэ көтүтэ туруохтун! Саха алмааһыны кытаанах доруобуйаны, дьолу-саргыны!

Нам педагогическай колледжын коллектива

Коллектив Намского педагогического колледжа поздравляет с 65-летием **АЛЕКСЕЕВУ ЛУИЗУ СЕМЕНОВНУ**, ветерана колледжа, отличника образования Республики Саха (Якутия), почетного работника среднего профессионального образования Российской Федерации, ветерана труда, председателя совета ветеранов колледжа. Хотя Вы и давно на заслуженном отдыхе, но и сегодня Вам не сидится спокойно — сегодня Вы уделяете все свое внимание и заботу ветеранам колледжа, болеете душой за коллектив, за развитие, радуетесь всем нашим успехам, огорчаетесь неудачам. Мы ценим в Вас деловитость и отзывчивость, принципиальность и требовательность.

Уважаемая Луиза Семеновна! Желаем Вам доброго здоровья, оптимизма и бодрости духа, благополучия Вам и Вашим близким!

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — **41496;** бухгалтерия — **41141;** факс — **41141;** редакционнай-издательскай ситим — **41332**

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһаат редакцията» государственнай учреждение. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ сокуоннарын тутуһууну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Роскомнадзорун СР региональной управлениетыгар 2010 с. атырдыах ыйын 13 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ — **ПИ №ТУ14-0114.**

Сурукка ааккытын-суолгутун, үлэтигин, дьиэбит аадырыһын чопчу ыйыг. Редакцияҕа киирбит суруктар төннөрүллүбэт. **Автор этэр хаһаат санаатынын мэддьэ биир буолбат.**

“ЭНСИЭЛИ” - Нам улууһун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложная ул. 4.
E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

БИЛЛЭРИИЛЭР

ДОРОГИЕ ЖИТЕЛИ И ГОСТИ НАМСКОГО УЛУСА!

Агентство «Лира» приглашает 30 ноября в кинотеатр «Сардана» на грандиозный эстрадный концерт с участием: Эрчим, Айгылаан, Сахамин, Розалина Файрушина, Анатолий Горохов, Олимпия, Сийэй Уола, танцевальный коллектив «Мичээр», дуэт «Лейла». Весь вечер с вами — Игорь Говоров, Степан Порядин (Detsat)! Начало с 17.00 ч. и 20.00 ч. Вход — 500 руб. По входным билетам разыгрывается путевка на Новогодний тур в Китай!

Заказ, бронирование, до-ставка билетов: 89142859685, 89142879959

Администрация МО «Намский улус» объявляет о проведении конкурсного отбора среди получателей субсидий — сельскохозяйственных организаций, крестьянских (фермерских) хозяйств, по направлению «Растениеводство». Заявки и конкурсная документация принимаются с 21 ноября 2011 г. по 28 ноября 2011 г. Информация размещена на официальном сайте МО «Намский улус» sakha.gov.ru.

За условиями конкурсного отбора обратиться: к Новгородовой С.Д. — главному агроному МКУ «УСХ Намского улуса», Гуляеву П.В. — главному специалисту по правовым вопросам МКУ «УСХ Намского улуса» (каб. 104, 207 в администрации МО «Намский улус»).
Справки по тел. 41-7-55, 41-2-82

ИСТИН, СЭРГЭЭН, БОЛҔОЙУН!

Нам салионньэтигэр сибиэһэй, натуральной пчелинэй липован мүүт атыыланар. Атыыланар сирэ: «Вкусный» уонна «Гранд» маҕаһынарга (автовокзал аттыгар). Кэлиг, амсайыг, атыылаһыг!

«Кэскил» СХПК (II Хомуустаах) племенной убаһалары атыылыыр. Атыылаһааччыларга республика бюджеттэн субсидия көрүллэр.
Билсэр тел. 89243697837

Продается 3-хкомн. квартира в с. Намцы, 67,90 кв.м, 1/2, кладовка, теплица, летний гараж. Цена договорная. Рассмотрим ваши варианты, возможен обмен на 1-комн. с вашей доплатой.
Тел. 89142989575

Принимаю заказ на пошив молнии обуви, сапожек, курток, свитера, джемперов, реставрацию женской верхней одежды. Замок не требуется.
Тел. 89244610517, 42-0-64, ул. Аммосова, 42, кв. 5

Таас дьиэттэн үс хостоох благоустроенной квартирын куоратныбын.
Тел. 89241734544

Хара эриэн атыыр бороосу кэлэн турбута 1 ый буолла, бэли-элээх.
Тел. 89243678706

Өлүөхүмэ хортуоппуйун аты-ылыбыт. Куула — 1200 солк.
Тел. 89243698892

Буруус мас атыылыбын, сыаната көпсөтиинэн.
Тел. 89141118013

Арендуем частный дом.
Тел. 89243094706

Продается дом с усадьбой в центре с. Намцы (газ, летний водопровод).
Тел. 89841064994, 89142670703

Продается 3-хкомн. кварти-ра за 600 т.р. Возможен торг при осмотре.
Тел. 89245681145

Сдаётся в аренду жилой дом в центре с. Намцы по ул. Чернышевского.
Тел. 89241778397

Распоряжение от 17.11.2011 № 1663-р

О ВНЕСЕНИИ ИЗМЕНЕНИЙ В РАСПОРЯЖЕНИЕ ГЛАВЫ МО «НАМСКИЙ УЛУС» от 03.10.2011 г. № 1398 «ОБ ОБРАЗОВАНИИ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ ПО ВЫБОРАМ ДЕПУТАТОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ДУМЫ ФЕДЕРАЛЬНОГО СОБРАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ ШЕСТОГО СОЗЫВА НА ТЕРРИТОРИИ НАМСКОГО УЛУСА»

В связи с представлением Главного государственного инспектора Намского района по пожарному надзору, подполковника внутренней службы Парникова Н.А. о не соответствии нормативу пожарной безопасности объекта здания ДЦ «Түөлбэ» избирательного участка «Строительный» в с. Намцы и в связи с изменением адресов объектов мест нахождения участковых избирательных комиссий, распоряжаюсь:

1. Изменить место голосования избирателей избирательного участка «Строительный» в с. Намцы: в здании ООО «Намгазстрой» по адресу: с. Намцы, ул. Ленина, 24 для подготовки и проведения выборов депутатов

Государственной Думы Федерального Собрания Российской Федерации шестого созыва на 4 декабря 2011 г.

2. Изменить адреса мест нахождения некоторых участковых избирательных комиссий и границы избирательных участков с. Намцы согласно списку. (Список прилагается).

3. Опубликовать настоящее распоряжение в улусной газете «Энсиэли».

4. Контроль за исполнением данного распоряжения возложить на заместителя главы улуса, руководителя службы управления персоналом Ядрихинского С.П.

И.о. главы улуса Л.Н. ПЕТРОВА

Дирекция «ООО «Айан-транс» сообщает: по маршруту Намцы-Якутск с 22.11.11 по 01.01.2012 г. цена билета со вторника по четверг — 120 руб., остальные дни — 150 руб.

МАХТАЛ

Биһиги, Новгородовтар дьэз кэргэн, алтынны ыйга Новосибирскай куораттан кыра кыыспытыгар (сүрэх ыарыылаах) вызов тутан, онно баран көрдөрүнөн кэллибит.

Хаһан баҕар ыраах айаһа бараргар элбэх экирэттиһилээх, ороскуоттаах даһаны. Аны онно тийдэххинэ тохтоон хонон олоһор сирин, аһыг-үөлүг элбэх харчыны эрийэр. Биһиги элбэх олоһо дьэз кэргэнгэ ол ыарахаттардаах этэ. Ону барытын өйдөөн-өйөөн, биһиги кыһалҕабытын тэнгэ үлэстибит дьоннорбутугар ис сүрэхпиттэн сылаас-истин махталбытын тийэрдиһитин баһарыбыт. Ол курдук бэйэбит олоһор «Дьулуур» түөлбэ олохтохторугар, нэһиликит дьаһалтатын коллективыгар, «Чуораанчык» оҕо саадыгар, оҕолорбут үөрэнэр оскуолабыт уонна интернет үлэһиттэригэр, Үөдэйбит балыһатын коллективыгар, ОДКХ-лар, баһаарынай час үлэһиттэригэр, «Сарыал» сынһалан киин коллективыгар, ону таһынан Нам улууһун социальнай харалтатыгар (Гуляева В.И.) махталбытын биллэрэбит. Өссө махтанахпыт этэ кэргэниг (аҕабыт) бириг үөрэммит оҕолоругар (1987 с. выпусктар) уонна бэйэм Хамаатта орто оскуолатын 1986 с. бириг бүтэрбит кылааһым оҕолоругар. Бу оҕолорум 2004 с. эмий Новосибирскайга барарбытыгар көмөлөспүттэрэ. Онон кинилэргэ махталбыт мунура суох. Махтанахпыт этэ Үөдэй нэһилиэтин олохтооһор, пенсионерка Ядреева Гертруда В. бэйэтин сэмэй көмөтүн ылыһытыгар. Өссө махтанатбыт аҕабыт бириг төрөөбүт эдьийигэр, Соловьева Е.И. дьэз кэргэнигэр, балтыгар Дмитриева В.И. Маны таһынан И.П. Шестаковка сэмэй көмөтүн иһин. Бу курдук истин махталбытын этэн тураммыт биһиги дьэз кэргэн баҕарыахпыт этэ барыларыгар амарах санааны, барытыгар үрдүк ситиһилэри, элбэх үөрүүнү уонна дьолу!

Махталы кытта Үөдэй нэһилиэгиттэн Матрена Васильевна, Владимир Иванович Новгородовтар дьэз кэргэттэрэ

Истинник саныыр кийиһиппитигэр Софья Игнатьевна Осипова, кэргэнигэр Василий Васильевич Осипова, оҕолоругар, сиэннэригэр, бириг төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар тапталлаах ыйлээрэ, эбээлэрэ, үлэ уонна тыыл ветерана ПАВЛОВА-ОБУТОВА Софья Григорьевна ылдыан күн сириттэн барбытынан дириг кутурбаммытын тийэрдибит. Аймахтарыг Кутуков Н.Н. дьэз кэргэнэ	Ийэтигэр Зоя Кононовна, бириг төрөөбүттэригэр, чугас аймахтарыгар уоллара, убайдары СОЛОВЬЕВ Александр Иннокентьевич уһун, ыарахан ыарыы кэнниттэн олохтон туораабытынан дириг кутурбаммытын тийэрдибит. Чугас ыаллара Гаврильевтар, Поповтар, Сидоровтар
Бириг үлэһир коллегабыт Баишева Надежда кини таптыыр ийэ ПАВЛОВА Софья Григорьевна 92 сааһыгар күн сириттэн ылдыан барбытыгар дириг кутурбаммытын тийэрдибит. Хирургической отделениега бириг үлэһир коллегалара	Таптыыр ийэбит, эбээбит, хос эбээбит, үлэ, тыыл ветерана, II Хомуустаах нэһилиэтин кырдыаһас олохтооһо, элбэх оҕо ийэтэ, эбээтэ, хос эбээтэ ПРОТОПОВА Пелагея Григорьевна уһун, ыарахан ыарыттан 86 сааһыгар күн сириттэн туораабытын бары аймахтарыгар, бириг дьонугар диригник курутуйан туран иһитинэрэбит. Оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, кийиттэргэ, күттүгэрэ
«Модут нэһилиэгэ» МТ дьаһалтата, нэһилиэк общественно, ветеранарын сэбиэтэ, тыыл, үлэ ветерана, Модут нэһилиэтин бочуоттаах гражданина ПАВЛОВА Софья Григорьевна уһун, ыарахан ыарыттан күн сириттэн барбытынан коллегаларытыгар, нэһилиэк баһылыгар Василий Васильевичка, дьахтар комитетын председателигэр Софья Игнатьевнага, тыа хаһаайыстыбатын специалиһыгар Саргылана Васильевнага тапталлаах ыйлээрэ, эбээлэрэ уһун, ыарахан ыарыттан күн сириттэн барбытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тийэрдибит, аһыгытын тэнгэ үлэстэбит.	Тапталлаах бириг төрөөбүт балтым, эдьийибит, II Хомуустаах нэһилиэтин олохтооһо, үлэ, тыыл ветерана, элбэх оҕо ийэтэ, эбээтэ, хос эбээтэ ПРОТОПОВА Пелагея Григорьевна уһун, ыарахан ыарыттан өлөн туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тийэрдибит. Аһыгытын тэнгэ аһыйабыт. Эдьийэ Аксиния Григорьевна, кини оҕолоро, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ, куораттан, I Хомуустаахтан, Намтан
Күндүгүтүк саныыр ырааппыт, убайыт СОЛОВЬЕВ Александр Иннокентьевич хомолтоохтук күн сириттэн суох буолбутунан ийэтигэр Зоя Кононовна, балтыгар Тоняга, ыраатыгар Владика, кийиитигэр Катяга, кинилэр оҕолоругар дириг кутурбаммытын тийэрдибит. Таастаахтан Москвитиннар	Тапталлаах кырдыаһас эдьийибит, үлэ, тыыл ветерана, II Хомуустаах кырдыаһас олохтооһо ПРОТОПОВА Пелагея Григорьевна ыарахан ыарыттан күн сириттэн өлөн туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр дириг кутурбаммытын тийэрдибит. Намтан балта Мария Григорьевна уонна кини дьэз кэргэнэ, Намга олоһор бары аймахтара
«Модут нэһилиэгэ» МТ дьаһалтата, нэһилиэк сэбиэтэ, общественно, ветеранарын сэбиэтэ КУЛИЧКИН Роман Петрович уһун, ыарахан ыарыттан ылдыан күн сириттэн барбытынан кэргэнигэр, уолугар, кийиитигэр, сиэннэригэр, ийэтигэр, бириг төрөөбүттэригэр, бары аймахтарыгар дириг кутурбаммытын тийэрдибит.	Ытыктыыр, таптыыр эдьийибит, үлэ, тыыл ветерана, II Хомуустаах нэһилиэтин олохтооһо ПРОТОПОВА Пелагея Григорьевна уһуннук, ыарахан ылдыан күн сириттэн туораабытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр, бары чугас дьонугар дириг кутурбаммытын тийэрдибит. Дьокуускайтан ыраата Гаврил Жирков, Парниковтар, Протасовтар дьэз кэргэттэрэ

«Энсиэли» хаһыат РИС талыһына, таһыһына уонна бэчээттир сыаһар бэчээттэнэ. **Аадырыһа:** Нам сэл. Заложная ул. N4 Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лис **Көтүл сыананан атыыланар** **Индекэ — 54889.** Тираһа — 2078 Бэчээкэ илии баттаньытын графига — 12:00 ч. 18.11.2011 с. Бэчээкэ илии баттанна — 11:20 ч. 18.11.2011 с.